

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 4 / 2015

číslo 1

Otázka pomoci
uprchlíkům
a unitářské
principy

O toleranci
a dobré vůli –
rozhovor
s ombudsmankou

Egyptané,
Hebrejci,
křesťané, Židé
... a Romové

Víra bez jistoty –
rozhovor
s teologem
Paulem Rasorem
o českém
překladu jeho
knihy

Duchovní život
a rodina

Rodina
v unitářství

Unitářství a rodina

Tolerance

Obě hlavní témata tohoto čísla časopisu jsme v redakční radě vybírali téměř přesně před rokem. Přiznám se, že když jsem do základní skupiny námětů navrhovala téma tolerance, inspirovalo mě k tomu tehdejší velmi vydařené číslo časopisu německých unitářů *Unitarische Blätter*. Vzápětí se ukázalo, že oslovilo nejen mne: z deseti shromážděných návrhů dostalo v hlasování nejvyšší počet bodů. A to jsme samozřejmě netušili, že až dojde na jeho zpracování, bude navíc tak aktuální, jako nyní v rámci celospolečenské a celoevropské diskuse související s vlnou imigrantů přicházejících většinou z území ovládaných či ohrožovaných takzvaným Islámským státem a z nestabilních oblastí Afriky.

Tuto skutečnost jsme samozřejmě nemohli pominout. Z hlediska unitářských principů se jí v úvodním článku věnuje Štěpán Mairovský. Velmi mě těší, že rozhovor o toleranci poskytl našemu časopisu paní ombudsmanka Anna Šabatová. Díky tomu se mohou naši čtenáři poměrně zevrubně seznámit s posláním a konkrétní prací veřejného ochránce práv. Tento tematický blok pak uzavírá zamyslením evangelický farář Mikuláš Vymětal, pro jehož duchovenské působení je tolerance dlouhodobě velmi důležitým aspektem.

Druhým velkým tématem tohoto čísla je unitářství a rodina. Chtěli jsme k němu shromáždit co nejvíce názorů, a tak jsme mezi unitáři uspořádali anketu. Po celou dobu její přípravy jsem pak přemýšlela, co bych

já sama v tomto ohledu vlastně považovala za ideální stav. Kdyby unitářství sdružovalo a posilovalo celé rodiny? Kdyby se dědilo z generace na generaci jako cennost po babičce? Nebo kdyby se naopak orientovalo na jednotlivce, a přihlášení se k němu by tudíž bylo výsledkem svobodného rozhodnutí vyzrálého a samostatného člověka? Všechny zmíněné varianty mají své klady, ale zároveň i určitá nebezpečí: V prvních dvou případech by se mohlo stát, že někteří členové budou mít sklony brát unitářství jako samozřejmou stereotypní záležitost, o které už není nutné přemýšlet. U poslední zase hrozí, že budeme poněkud opomíjet důležitost společenství a mezilidských vztahů. Jedna bez druhé ty představy nejsou správné. Jak ovšem vyjádřit ideální kompromis? Řekla jsem si, že rozlousknutí tohoto oříšku raději odložím a vyplatilo se mi to. Odpověď mi totiž pomohla najít neznámá sestra ve víře, která se účastnila zmíněné ankety. Snad se nebude zlobit, když si z jejích podrobně rozepsaných odpovědí vypůjčím větu, kterou na závěr lapidárně shrnula svou úvahu o vazbách unitářství a rodiny: „Unitář v rodině má své kouzlo.“ Ano! Tím pro mne vtipně a trefně vystihla onen hledaný ideální stav. Nebylo by hezké, kdyby každý, kdo má unitáře v rodině, mohl bez zaváhání říci, že „unitář v rodině má své kouzlo“? Pokud by české unitářství dokázalo takto pracovat s potenciálem rodiny, jsme myslím na správné cestě.

Kristýna Ledererová Kolajová

OBSAH

- 1 Editorial

ŽIVÉ TÉMA: TOLERANCE

- 3 Otázka pomoci uprchlíkům a unitářské principy (*Štěpán Mairovský*)
7 O toleranci, dobré vůli a práci úřadu ombudsmana
(*Rozhovor s Annou Šabatovou, veřejnou ochránkyní práv*)
15 Egypťané, Hebrejci, křesťané, Židé... a Romové (*Mikuláš Vymětal*)

DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ

- 21 Víra bez jistoty (*Rozhovor s americkým teologem a unitářem Paulem Rasorem o liberálním náboženství*)

STUDIE, ZAMYŠLENÍ: UNITÁŘSTVÍ A RODINA

- 24 Rodina v náboženství (*Kristýna Ledererová Kolajová*)
26 Duchovní život a rodina (*Petr Samojský*)
31 Unitářství a rodina – výsledky ankety uspořádané mezi členy NSČU
37 Unitářství a rodina pohledem duchovních NSČU

44 Rodina mé prababičky (*Tomáš Herajt*)
46 Náboženství v (mé) rodině (*Vlastimil Krejčí*)
48 Abeceda úspěšnosti manželství (*Ladislav Pivec*)

UNITÁŘSTVÍ VE SVĚTĚ, DĚJINY A SOUČASNOST

- 50 Stopy vedou do Wormsu... (*Sofie Karolina Kučerová*)

Otázka pomoci uprchlíkům a unitářské principy

Štěpán Mairovský

Snad nejsem sám, koho v poslední době nepříjemně překvapily převážně negativní reakce české společnosti, velké části politiků a dalších veřejně známých osobností na otázku pomoci uprchlíkům z Blízkého a Středního východu a z Afriky. Jako poněkud mírnější varianta odmítnutí jakékoliv pomoci uprchlíkům – či možná jako určitý maskovací manévr – bývá vznášen požadavek na to, aby pomoc uprchlíkům byla selektivní, tedy jinak řečeno, abychom pomáhali pouze některým uprchlíkům, a to buď na základě jejich víry (křesťanům, jezdům ano, muslimům ne),

těžko uchopitelné „kulturní blízkosti“, či jen těm nejpotřebnějším. Kromě toho, že takový přístup (jak neposkytnutí pomoci, je-li to možné, tak i pomoc jakkoliv selektivní) je jednoznačným porušením mezinárodního práva a úmluv, kterými je naše země vázána, je také v rozporu s unitářskými principy. Pomoc lidem, kteří se ocitli v nouzi, by měla být samozřejmá, přesto se musím přiznat, že mě osobně překvapilo, jak jednoznačně nás naše principy vedou k zaujetí jasného stanoviska v této otázce. Jsme však schopni nároku, který na nás kladou, dostát?

Uprchlíci ze Sýrie mířící do Švédska. (Foto Frankie Fouganthin, září 2015, www.commonswikimedia.org/wiki/File:Refugees_from_Syria_to_Sweden_05.jpg)

Londýnský pochod na podporu imigrantů, 2015. (Foto David Holt, www.commonswikimedia.org/wiki/File:Refugees_Welcome_Demo_-_London,_England_-_12_Sep._2015_-_1.jpg)

A které z našich principů jsou vlastně pro takzvanou uprchlickou krizi aktuální?

V první řadě je to princip sedmý, který nás zavazuje k **pomoci druhým a sociální odpovědnosti**. K tomu asi není potřeba dodávat jakýkoliv komentář. Nikdo, kdo viděl záběry z válkou zmítané Sýrie či ví něco o situaci v Africe, snad nemůže pochybovat, že uprchlíci z těchto zemí naši pomoc potřebují, a to bez ohledu na své vyznání či (jakkoliv měřitelnou) kulturní blízkost nebo vzdálenost. Toto konstatování samozřejmě nijak nevylučuje debatu o formě této pomoci ani naši případnou dlouhodobou snahu konfliktům a nepříznivým podmínkám pro život předcházet. Nicméně tato budoucí snaha se nesmí stát alibi pro nicnedělání v současnosti, jak tomu možná u některých protagonistů této myšlenky je. Jako unitáři bychom neměli zapomínat, že služba bližním je praktickou zkouškou našeho duchovního života.

Odmítání pomoci i její selekce jsou bezpochyby v rozporu i s šestým unitářským principem, kterým je **respektování hodnoty a důstojnosti každého člověka**, k němuž přímo uvádíme, že nikdo nesmí být diskriminován pro svou víru, rasu, národnost, věk, pohlaví, sexuální orientaci, politické přesvědčení nebo jinak. Vždyť co jiného je upřednostňování uprchlíků jednoho vyznání před uprchlíky vyznání jiného než diskriminace pro víru? V rozporu s tímto principem jsou pak i nelidské podmínky, kterým jsou uprchlíci zavřeni v takzvaných internačních táborech často vystaveni. Tyto podmínky jsou bohužel někdy srovnatelné s podmínkami ve vězeních, při internaci často dochází ke zbytečnému rozdělování rodin.

Porušován je také princip pátý, kterým je **soucitění, rovnost a spravedlnost v mezilidských vztazích**. V popisu k tomuto principu zmiňujeme, že jeho naplňování by nás mělo vést k tomu, abychom se otevírali druhým

i světu, což zní právě v dnešním kontextu velmi aktuálně. Tak, jak tento princip chápu, je naprosto v pořádku, je-li nám některé náboženství a případně jeho vyznavači bližší než náboženství jiné, ale tyto sympatie by se neměly projevat v tom, že jedněm pomoc poskytneme a druhým ji odepřeme. Mé sympatie například k jezídům se mohou projevit v tom, že půjdu na kávu raději s jezídkou než s muslimkou, ale neměl bych podporovat myšlenku, aby náš stát jezídům přiznal azyl, zatímco muslimům – třeba na „základě bezpečnostního kritéria“ nikoliv.

A konečně je odmítnutí pomoci uprchlíkům, a zejména pak jejich selekce dle víry či, jak někdy slyšíme, „kulturní blízkosti“ výrazem netolerance – tedy popřením druhého z unitářských principů **tolerance a porozu-**

mění druhým. Možná právě neschopnost dostatečné tolerance a především velmi nízká schopnost porozumění jsou prvotní příčinou odmítavých reakcí na jejich potřeby. Velká část české veřejnosti má jen velmi malou či nulovou osobní zkušenost jak s muslimy, tak s uprchlíky a názor na islám si vytváří často na základě filmových záběrů z brutálních poprav, páchaných příslušníky takzvaného Islámského státu.

Vzhledem k tomu, že unitářství je náboženským proudem, považuji za vhodné doplnit možná poněkud teoretickou úvahu o našich principech jedním příběhem z židovsko-křesťanské tradice, který je k aktuální situaci podle mého názoru obzvláště vhodný a je svým způsobem velmi krásným vyjádřením našeho patého principu.

Zástup uprchlíků překračuje hranice mezi Maďarskem a Rakouskem na své cestě do Německa, září 2015. (Foto Mstyslav Chernov, www.commonswikimedia.org/wiki/File:A_line_of_Syrian_refugees_crossing_the_border_of_Hungary_and_Austria_on_their_way_to_Germany._Hungary,_Central_Europe,_6_September_2015.jpg.)

„Křik ze Sodomy a Gomory je tak silný a jejich hřích tak těžký, že už musím sestoupit a podívat se. Jestliže si počínají tak, jak je patrné z křiku, který ke mně přichází, je po nich veta; zjistím si, jak tomu je. Zatímco se muži odtud odebírali k Sodomě, Abraham zůstal stát před Hospodinem. I přistoupil Abraham a řekl: Vyhladiš snad se svévolníkem i spravedlivého? Možná, že je v tom městě padesát spravedlivých; vyhladiš snad i je a nepromineš tomu místu, přestože je v něm padesát spravedlivých? Přece bys neudělal něco takového a neusmrtil spolu se svévolníkem spravedlivého; pak by na tom byl spravedlivý stejně jako svévolník. To bys přece neudělal. Což Soudce vši země nejedná podle práva?“ (Gn 18, 22–25)

Jak známo, Abraham nakonec přesvědčí Boha, aby ušetřil Sodomu, najde-li v ní aspoň „deset spravedlivých“.

Tomuto příběhu je možné dodat na aktuálnosti ještě komentářem, který k němu má Erich Fromm ve své knížce *Budete jako bohové* (s příhodným podtitulkem *Radikální interpretace Starého zákona a jeho tradice*): „V biblickém textu je špatnost Sodomy pojmána jako homosexualita. To je jasný smysl textu, jak mu rozuměli Raši, Abraham ibn Ezra a Rašbam. Nachmadines na druhé straně interpretuje text ve smyslu, že cílem sodomských a gomorských mužů bylo vyhánět cizince, aby všechen blahobyt zůstal jim samým. Tato interpretace je blízko k talmudské definici sodomské a gomorské špatnosti.“¹ A za dnešní dobu doplníme, že by se bohužel pravděpodobně dala vztáhnout i na současnou situaci Blízkého a Středního východu.

Počty syrských uprchlíků do ostatních islámských států Blízkého a Středního východu k začátku září 2015. (Zdroj: Furfur, www.commonswikimedia.org/wiki/File:Syrian_refugees_in_the_Middle_East_map_en.svg.)

¹ Erich Fromm, Praha 1993, *Budete jako bohové*, poznámka pod čarou, s. 22.

O toleranci, dobré vůli a práci úřadu ombudsmana

**rozhovor s Annou Šabatovou,
veřejnou ochránkyní práv**

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., působí ve funkci veřejné ochránkyně práv v České republice od února roku 2014. Problematikou lidských práv se však zabývá celoživotně, za jejich dodržování se veřejně zasazovala již za komunistického režimu. K práci v úřadu veřejného ochránce práv se dostala záhy po vzniku této instituce, v letech 2001–2007 byla zástupkyní prvního českého ombudsmana Otakara Motejla. Pět let byla také předsedkyní Českého helsinského výboru (2008–2013) a v letech 2008–2011 působila za Českou republiku v Evropském výboru pro zabránění mučení. Je mimo jiné držitelkou Ceny OSN za obranu lidských práv.

Předpokládám, že pojem tolerance měl ve Vašem životě vždy velký význam. V oblasti ochrany lidských práv jste aktivně působila již za minulého režimu, například v rámci Charty 77 nebo Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Tehdy bohužel některá základní lidská práva vědomě omezoval přímo stát, dnes by to tak již být nemělo. Zdá se Vám česká společnost, žijící již více než čtvrtstoletí ve svobodné zemi, tolerantní?

Ptáte-li se obecně na společnost nebo na atmosféru ve společnosti, řekla bych, že v některých aspektech je docela tolerantní, v některých ovšem méně, například právě v oblasti náboženství, která vás asi bude zajímat. Ale

Anna Šabatová, veřejná ochránkyně práv.

(Foto Anna Pecková.)

taková obecná charakteristika nestačí: každý jev má mnoho rovin, a teprve když se pustíme do rozboru některých konkrétních prvků, tak nám něco ukážou.

Některé případy, kdy se lidé cítí poškození jednáním úřadů či institucí a obracejí se s žádostí o pomoc na veřejného ochránce práv, jistě mohou vznikat i důsledkem netolerantního jednání. Představme tedy nejprve trochu Vaši práci: ve výroční zprávě za loňský rok jsem se dočetla, že ročně obdržíte přes osm tisíc stížností. Můžete uvést, kolika z nich se pak skutečně zabýváte?

Tak především přes čtyřicet procent z nich je každý rok (a dřív to bývalo ještě vyšší číslo) mimo naši působnost. V takových případech poměrně rychle odpovídáme dopisem (obvykle krátkým) s vysvětlením, že se daným případem zabývat nemůžeme. Dost často k němu přikládáme leták s řadou užitečných vysvětlení, prezentovaných většinou formou otázek a odpovědí, v nichž může dotyčný najít správný postup pro daný problém. Některé záležitosti nespádající do naší působnosti jsou u nás totiž tak často poptávané (například exekuce nebo placení výživného), že se vyplatí takový leták mít. Dnes jich máme asi sedmdesát a podrobně v nich vysvětlujeme například systém dávek

Budova úřadu veřejného ochránce práv, Brno. (Foto Anna Pecková.)

zdravotně postiženým, možnosti pomoci lidem v hmotné nouzi, problematiku výživného, ochranu spotřebitele a podobně. Tyto obecné informace se dají najít také na našich webových stránkách pod heslem životní situace – problémy a jejich řešení. Myslím, že mohou být užitečnou pomůckou i pro lidi, kteří se nechtějí přímo obracet s podnětem na ombudsmana.

Část došlé agendy tedy vyřídíme takto. U další části podnětů zase rychle zjistíme, že se žadatelé o pomoc nebránili vadnému postupu úřadu předtím, než se na nás obrátili. Na to je upozorníme a jen zcela výjimečně zahajujeme šetření již v této fázi. Může k tomu dojít například v sociálně právní ochraně dětí – z obav z prodlení. Ale v zásadě, pokud jde o klasická rozhodnutí správních úřadů, musíme trvat na vyčerpání řádných opravných prostředků.

U podnětů, které zbudou, pak již musíme vyhodnotit, zda bylo, nebo nebylo porušeno právo. Pokud dospějeme k názoru, že právo ani principy dobré správy porušeny nebyly, snažíme se to dotyčným člověku co nejlépe vysvětlit

lit – to znamená srozumitelněji, než to udělal úřad, s jehož rozhodnutím ten člověk nesouhlasí. A pak zbývá nejmenší část podnětů, tedy ty, v nichž se zahajuje šetření. I tehdy však nakonec můžeme zjistit, že právo porušeno nebylo.

Případů, ve kterých je prokázáno pochybení, ovšem také není málo. Například v roce 2014 jsme uzavřeli šest set padesát osm šetření, zhruba ve třetině jsme konstatovali, že nedošlo k pochybení, a cca čtyři sta čtyřicet bylo takových, kde podle našeho názoru k pochybení došlo. Těmto případům samozřejmě věnujeme nejvíc práce a cesta k zajištění nápravy někdy bývá náročná.

Prošetřujete tedy zhruba šest set i více kauz ročně. Jak velký tým lidí pracuje v úřadu veřejného ochránce práv?

V zásadě se dá říci, že s panem doktorem Křečkem máme k ruce skoro osmdesát právníků, včetně nejbližších spolupracovníků na sekretariátu. Celkem má Kancelář veřejného ochránce práv asi sto dvacet zaměstnanců.

Základní třídění došlých podnětů Vám dělají zaměstnanci sekretariátu?

Ne, máme vybudovaný poměrně propracovaný a funkční systém složený z osmi oddělení, přičemž jedno je analytické (čtyři právníci), které také vede evidenci stanovisek ochránce (ESO). Tuto databázi stanovisek jsme dlouho připravovali a zásadní stanoviska (část databáze) jsme letos zpřístupnili veřejnosti na našem webu. Ostatní oddělení jsou věcná: sociální zabezpečení, rodina a zaměstnanost, další má na starosti záležitosti týkající se stavebních řízení, životního prostředí a hygieny, dále oddělení veřejného pořádku (přestupky) a místní správy, jiné se zabývá státní správou soudů, ochranou spotřebitele či cizineckou agendou, další pak diskriminací – to je zvláštní zákonný úkol, o nějž máme rozšířenou působnost od konce roku 2009, a poslední oddělení se věnuje dohledu nad místy, kde je omezena osobní svoboda. To je další zákonný úkol ochránce. Když Česká republika v roce 2006 přistoupila k Opčnímu protokolu k Úmluvě proti mučení, zavázala se, že zavede takzvaný národní preventivní mechanismus k doзору nad místy, kde je omezena lidská svoboda.

To jsou třeba věznice?

Ano, vězeňská zařízení, policejní cely, zařízení pro zajištění cizinců, psychiatrické léčebny, všechny výchovné ústavy a další. Podle zákona jsou to nejen místa, v nichž jsou drženi lidé zbavení svobody rozhodnutím veřejné moci, ale i ta, kde jsou lidé závislí na péči, to znamená, různá seniorská zařízení, například pro lidi s demencí, s mentálním postižením nebo léčebny dlouhodobě nemocných. V nich právě nyní provádíme sérii návštěv. Vždycky je totiž nutné poznat konkrétní prostředí, protože pro každé definujeme špatné zacházení trochu jinak. Všechna tato místa by ovšem měla dbát na respekt k jednotlivci, ačkoli to může mít různou podobu v různých typech zařízení.

Tato část Vaší práce je v mnoha ohledech odlišná od ostatní agendy, v jejímž rámci chodí podněty k Vám. V této oblasti ale musíte naopak vyvíjet aktivitu Vy, pokud tomu dobře rozumíte.

Zcela správně, máme povinnost to provádět preventivně a systematicky. Této agendě se věnuje deset právníků. Praxe je taková, že vždy předem vybereme oblast, které se budeme příští měsíce nebo rok věnovat, uděláme plán, a pak navštívíme třeba sedm, devět zařízení stejného typu. Návštěvy jsou podrobné, zpravidla vícedenní a s každým zařízením poté zvlášť projednáváme zjištěné nedostatky. Každé dostane zprávu s podrobným vyhodnocením a popisem opatření, která má přijmout k nápravě. Potom připravíme souhrnnou zprávu obsahující nejdůležitější zjištění, doporučení a principy, které by měly platit pro všechna zařízení daného typu – tedy i pro ta, která jsme nenavštívili. Zprávu zveřejňujeme, obesíláme především odbornou veřejnost. Se zprávou pak mohou dotčená zařízení pracovat několik let, po které se k tomuto typu zařízení znovu nedostaneme.

Myslím si, že se naše působení v této sféře začíná dlouhodobě zúročovat a obecně se podmínky v těchto zařízeních zlepšují. Když jsme začínali, tak navíc zrovna vešel v účinnost zákon o sociálních službách, který také přinesl nové principy práce s ohledem na respekt ke klientovi, takže není jen naší zásluhou, že se věci začaly hýbat, ale myslím, že jsme se na tom podíleli docela významně.

Stačí Vám oněch uvedených osmdesát právníků k dobrému pokrytí agendy?

Myslím, že ano, ovšem pokud bychom dostali nový zákonný úkol (například je v jednání, že bychom se stali monitorovacím orgánem pro Úmluvu OSN o právech lidí se zdravotním postižením), pak jsem přesvědčena, že bychom měli dostat i nové lidi. Jinak by stávající stav měl stačit.

Deset našich právníků se věnuje diskriminaci, deset dohledu nad místy, kde je omezena svoboda, něco je sekretariát, musíme mít vedoucí pracovníky, navíc naši lidé nepracují jen na řešení individuálních stížností, zkušenosti uplatňujeme i v připomínkách k návrhům změn právní úpravy nebo při školeních. Školili jsme například personalisty různých společností ohledně nediskriminačního náboru lidí a nyní se chceme setkat s Asociací realitních kanceláří a diskutovat o nediskriminačních nabídkách bydlení a jednání se zájemci.

V souvislosti s tématem tolerance je asi nejzajímavější práce oddělení, které se zabývá diskriminací. Můžete prosím jeho činnost a agendu popsat podrobněji?

Tuto působnost máme od roku 2009. Tehdy měla Česká republika v souladu s některými směrnicemi Evropské unie zřídit těleso pro rovné zacházení a ochranu před diskriminací (my mu říkáme místo pro rovnost, v angličtině je označováno termínem *Equality Body*). Toto místo mohlo být samostatnou institucí, ale naše republika se je rozhodla přičlenit k úřadu veřejného ochránce práv, což udělaly i jiné země (Polsko, Chorvatsko, Francie).

Rovnost samozřejmě může být chápána velmi široce, až filozoficky, ovšem tento zákon přesně stanoví, že je zakázáno zacházet s lidmi méně výhodně než s jinými z důvodu národnosti, etnického původu, rasy, pohlaví, sexuální orientace, věku, náboženství, víry a světového názoru, a to v přístupu k práci, bydlení, vzdělání, sociálnímu zabezpečení, veřejným službám či zdravotní péči.

Veřejný ochránce práv má v této souvislosti tři úkoly: Jednak poskytovat metodickou podporu obětem diskriminace, jednak vydávat obecnější doporučení určující, co je podle zákona rovné zacházení, a jednak provádět výzkumy, na jejichž základě by byla například objevena nepřímá diskriminace. Pak také musíme udržovat kontakty se zahraničními místy pro rovnost. Jejich zřizování je totiž celoevropským úkolem, existuje k němu i specializovaná síť Equinet (European Network of Equality Bodies), kde si vyměňujeme zkušenosti.

Na této agendě pracujeme zatím pět let, ovšem pro část veřejnosti je stále velmi nezvyklá a jsme za ni také často napadáni. S podezřením na diskriminaci se na nás ročně obrací několik set lidí. My každou situaci posoudíme a v devíti z deseti případů zjistíme, že se o diskriminaci nejedná. Pak je důležité vysvětlit člověku, který podal podnět, proč jsme došli k tomuto závěru a jak je to definováno zákonem; ono je to někdy těžké pochopit. V roce 2014 jsme v této oblasti obdrželi tři

„Všechna místa, v nichž jsou drženi lidé zbavení svobody rozhodnutím veřejné moci, ale i ta, kde jsou lidé závislí na péči, by ovšem měla dbát na respekt k jednotlivci, ačkoli to může mít různou podobu v různých typech zařízení.“ (Foto Ocskaymark | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

sta třicet dva podnětů a diskriminaci jsem konstatovala v sedmnácti z nich. V dalších třinácti se ji nepodařilo prokázat z důvodů nedostatku důkazů, ale měli jsme podezření, že k ní došlo.

K Vaší agendě související s rovným zacházením patří i případná diskriminace z důvodu náboženského přesvědčení. Vy jste se tohoto tématu dotkla již v úvodu, když jste uvedla, že v této oblasti se Vám česká společnost jeví o něco méně tolerantní než v některých jiných. Jak se to projevuje?

Podle mých zkušeností existuje u určité části české společnosti prvek netolerance k náboženství, a to nejen k islámu, ale myslím, že se dá vysledovat i jistá nevole vůči křesťanským církvím. V této souvislosti jsme řešili jednu docela zajímavou stížnost: obrátil se na nás pán s tím, že se jako ateista cítí diskriminován. Na mnoha stránkách odpovědi jsme mu pak vysvětlovali, že tomu tak není.

Náboženské společnosti se sice po roce 1989 staly opět přirozenou součástí společnosti, ale řekla bych, že to dosud tak úplně neprostoupilo obecným vědomím. A na druhé straně jsem se setkala s tím, že veřejnoprávní média referovala tak, jako kdyby už laici, kteří se nehlásí k žádnému náboženskému proudu, ani nebyli. Nebo o události referují třeba jen z pohledu jedné církve. Ta rovnováha se vlastně pořád ještě hledá.

Určitá netolerance části společnosti se projevila i tím, že psali petice, v nichž požadovali, aby v případě, že nějaká muslimská společnost či církev dosáhne na podmínky registrace druhého stupně podle zákona o církvích, jim tato registrace nebyla umožněna. Stát však musí postupovat podle zákona. Koncem 90. let nastavil pravidla, diskutovalo se o nich docela dlouho, a tak pokud je někdo splní, mělo by se to respektovat. Požadavek, aby zákon neplatil pro jednu skupinu – přesněji jedno náboženství – je bezesporu projevem netolerance.

Mohla některé projevy netolerance posílit také třeba nedávno uzákoněná odluka církve od státu?

Ona vlastně ještě neexistuje, zatím byl jen započat proces postupného oddělování. Určitě je správné, že se myslí na to, aby církve byly

po odluce v budoucnu nějak zabezpečeny, i když to mohlo mít i jiné podoby než tu, s níž se část společnosti nemůže smířit – a nepřijali ji dobře ani někteří členové církví. Mohly být vybrány jiné strategie, například menší rozsah majetkového vyrovnání v kombinaci s dalšími formami, třeba daňovými asignacemi. Myšlenka asignací, tedy to, že kdo by chtěl podporovat náboženské společnosti a církve, by je podporoval, a kdo by chtěl podporovat jiný typ nějakého „bohulibého“ konání, měl by tu možnost, se mi zdá rozumná. I když v Německu, kde je zavedena dobrovolná církevní daň a funguje to, jsou církve mnohem organičtěji začleněné do společnosti a daň určitě platí i velké procento lidí, kteří mají k náboženství již jen volné vazby – platí ji třeba z historických či kulturních důvodů, z pocitu kulturní přináležitosti.

Jak často se zabýváte konkrétními případy diskriminace v oblasti svobody vyznání a náboženských projevů?

Lidé si u nás na diskriminaci stěžují velice málo, u diskriminace z důvodu vyznání to platí dvojnásob. To samozřejmě neznamená, že by s příslušníky náboženských menšin bylo zacházeno rovně. Náš výzkum z letošního roku ukázal, že lidé mají spíše obavu, že by stížnost nic nevyřešila a že by si pohoršili. Aktuálně ale řeším obtěžování zaměstnance na pracovišti z důvodu židovské víry a nepřidělení obecního bytu muslimovi. Můj předchůdce řešil případ, kdy ředitel nechtěl vzít na školu v přírodě žáky, neboť její rodiče požadovali, aby jí v případě potřeby nebyla poskytnuta transfúze, ale bezkrevné deriváty. V roce 2014 to byl mediálně známý případ týkající se nošení muslimského šátku (hidžábu) na střední zdravotnické škole, který s největší pravděpodobností skončí u soudu. Ale z celkového pohledu jsou to případy zcela raritní. Mnohem častěji se zabývám diskriminací z důvodu věku, pohlaví či zdravotního postižení.

Ten nízký počet případů týkajících se náboženské diskriminace je pro mě osobně hodně potěšitelný, protože do určité míry potvrzuje předpoklad, že netolerance a diskriminační tendence vůči víře a nábo-

ženskému vyznání jsou z velké části spíš virtuální záležitosti, živeny anonymním prostorem internetu, ale ve skutečnosti to v této oblasti není tak zlé.

Ano, byť se to může zdát překvapivé. Já jsem jednu českou muslimku slyšela říci, že když zavře počítač, je reálná situace v tomto ohledu o mnoho lepší. Dokládá to i ten široce diskutovaný případ dvou muslimských dívek, jimž škola zakázala nosit šátky. Vztaheno k celkovému počtu obyvatel sice není v naší republice mnoho žen, které by kvůli vyznání chodily v šátku, ale přesto předpokládám, že po této medializaci by se na nás snad obrátily, kdyby narazily na podobné problémy. Tak doufám, že situace opravdu není špatná.

V jiných případech se to ovšem prokazuje hůř, tyto ženy mohou být například diskriminovány, když hledají práci. V této souvislosti proběhl výzkum, při němž byl odeslán dvakrát úplně stejný životopis a u jednoho byla fotka ženy s muslimským šátkem, u druhého bez něj. Ukázalo se, že pozvání k osobnímu pohovoru byla v druhém případě četnější. To je silný důkaz o tom, že při hledání práce diskriminace existuje, ale je těžko prokazatelná.

Zmíněný výzkum jsme neprováděli my, nicméně dělat podobné výzkumy je také naším úkolem. Koncipujeme je spíš tak, abychom ukázali, že v daných oblastech může k diskriminaci docházet. Diskriminace je totiž často neúmyslná, a pak může velmi pomoci i připomenutí ve smyslu: pozor, toto by mohlo být vnímáno jako diskriminace. Naše chování je totiž často ovlivněno nějakými tradicemi, předsudky a získanými vzorci, ale ne každý na nich ve skutečnosti lpí. Lidé jsou opravdu ochotni své chování měnit nejen proto, že by mohla přijít sankce, ale i proto, že si lépe uvědomí souvislosti a nechtějí diskriminovat. Uvedu jeden z příkladů: dříve bylo naprosto běžné, že se vás při přijímacích pohovorech do zaměstnání ptali na rodinnou situaci: datum narození, rodinný stav, počet a věk dětí a podobně. To se však podařilo hodně omezit celkem neinvazivními prostředky a v tomto ohledu doznal změny i zákoník práce, kde je dnes uvedeno, že by se měly zjišťovat jen informace relevantní pro danou práci. Takže asi

mohu shrnout, že je důležitější bojovat s diskriminací spíše osvětou než represí.

Jakým způsobem může k této osvětě přispívat Vás úřad?

Například na tu bouřlivou kauzu se zákazem nošení muslimských šátků navázala racionální aktivita ministerstva školství, kde se rozhodli připravit pro školy vzorový školní řád, aby z neznalosti takto nenarážely. Jedna z oblastí, kterou tento řád řešil, byly i náboženské symboly. My jsme ho připomínkovali a prosadili jsme do něj řadu vylepšení. Konečná podoba vyznívá tak, že za určitých okolností lze k nějakému omezení sáhnout, ale musí to být nezbytné a sledovat legitimní cíl. Přednostně by se obě strany měly snažit dohodnout.

Problém může nastat například při tělocviku, ale dnes už existuje i mnoho verzí sportovních muslimských šátků pro cvičení, takže se to dá řešit. U zdravotních škol a zdravotnických zařízení je také třeba zohlednit při určitých činnostech vyhlášku příkazující používání předepsaných ochranných pomůcek. Zde jsme konstatovali, že pokud by to bylo vyžadováno, nebyl by to zásah do náboženské svobody. A opět to lze řešit, například řádové sestry také pracují v nemocnicích a mají zakrytou hlavu, jen v práci používají jiný typ pokrývky než mimo ni. Myslím si, že když je dobrá vůle, lze vždy dospět ke kompromisu, který nenaruší zájmy ani jedné ze stran.

O otázkách nerovného zacházení z důvodu víry jsme tento rok intenzivněji hovořili při „kulatých stolech“ s inspekčními orgány a vybranými ministerstvy, nezapomněli jsme ani na nevládní organizace. Řešili jsme s nimi modelové případy týkající se náboženství a světonázoru. Proškolili jsme také přibližně šedesát inspektorů České školní inspekce na téma náboženských symbolů ve školách. Na podzim připravujeme setkání se zaměstnavateli a jejich personalisty. Tématem by měly být náboženské symboly na pracovišti. Budeme spolupracovat se společností LMC, která provozuje dva největší portály s pracovní inzercí. Pomůže nám s anketou mezi zaměstnavateli. S Pro bono aliancí, sdružením advokátů poskytujících služby zdarma, pak uspořádáme v listopadu odborný

Hidžáb při sportu nemusí být překážkou.

(Foto www.commons.wikimedia.org/wiki/File:Three_Muslim_girls_in_tudungs_-_20100718.jpg, Azlan Mohamed, 2010.)

seminář, jelikož k tématu náboženství a diskriminace se už vyslovily soudy v zahraničí. Chceme mít zkrátka jistotu, že jakmile se pro bono advokát ujme případu, bude vědět, jak u soudu argumentovat a kde hledat inspiraci. Takže nás čeká další práce, nesedíme s rukama v klíně.

Můžete uvést i příklad, kdy jste šetřili podezření z náboženské diskriminace, ale dospěli jste k názoru, že nedošlo k pochybení?

Takovou kauzu řešil ještě můj předchůdce Pavel Varvařovský v roce 2011. Týkala se podezření na diskriminaci z důvodu náboženství, kdy zaměstnavatel nechtěl vyhovět požadavku svých zaměstnankyň na volné soboty (pracovat jim nedovolovala jejich víra). Nějakou dobu jim vycházel vstříc, pak se však na pracovišti změnily podmínky a zaměstnavatel rozhodl, že tyto výjimky nelze nadále udělovat. Můj předchůdce dospěl po důkladné analýze k závěru, že zaměstnavatel se v tomto případě diskriminace nedopustil. Z té analýzy cituji: „V případě, že zaměstnavatel vyjde zaměstnancům vstříc,

ale nevyhoví plně jejich požadavku, je na zaměstnancích, aby zvážili, zda upřednostní své náboženské principy, nebo své zaměstnání. A na druhou stranu, pokud by zaměstnavatel mohl takovému požadavku vyhovět a vyhověl by mu, nejednalo by se zároveň o diskriminaci osob bez tohoto vyznání.“

Čerpáte ve vedení úřadu z nějakých zahraničních vzorů, modelů podobných institucí?

Když u nás úřad ombudsmana začínal, jezdili jsme se do zahraničí učit. Měli jsme velký projekt s Holandskem, kde tato instituce existovala nejméně dvacet let před naší, takže měli mnoho věcí vycyтанých. Poradili nám například používat zmiňované krátké formulářové dopisy reagující na podněty, jimiž se ombudsman nemůže zabývat.

Nyní jsou kolegové asi nejčastěji v kontaktu se zahraničními místy pro rovné zacházení a pochopitelně existují mezinárodní odborné konference, které navštěvujeme. Navíc už i my

jsme naopak školili některé nově vznikající ombudsmanské úřady v zahraničí. Samozřejmou součástí práce našich právníků je pak nejen sledovat judikaturu nejvyšších soudů v České republice, ale i evropskou judikaturu a mezinárodní úmluvy, zejména judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie. Implementací jejich rozhodnutí dochází k postupnému sjednocování pohledu na řešení obdobných situací v evropském prostoru.

Na závěr by mě zajímalo, zda víte a sledujete, jak se na práci (a existenci) vašeho úřadu dívá veřejnost. Máte v tomto ohledu nějakou zpětnou vazbu?

Sledujeme to, samozřejmě. Máme vlastní webový monitoring, ačkoli ten není úplně objektivní, protože se v něm objeví prakticky každý nepřátelský blog a je zjevné, že některá jména našich „příznivců“ se často opakují. Jako státní instituce jsme zařazeni rovněž do širšího výzkumu oblíbenosti, který dělá jednou za půl

roku profesionální agentura. Posledním výsledkem byla důvěra 50 % obyvatel. Byl to poněkud pokles proti minulému výzkumu, ale na druhé straně Ústavnímu soudu ve stejném průzkumu důvěřovalo 52 % lidí a Nejvyššímu kontrolnímu úřadu 48 %, takže si myslím, že to pro nás není špatné. Zejména s ohledem na fakt, že se věnujeme i tématům, která mohou vzbuzovat negativní reakce. Proto také děláme mnoho opatření, abychom věci dokázali co nejlépe vysvětlovat. V současné době jsme si navíc zadali vlastní výzkum, podrobnější a zaměřený spíše na zjištění míry informovanosti – co všechno o nás a naší činnosti společnost ví. Podobný výzkum proběhl předtím naposledy v roce 2004, je tedy na místě jej zopakovat a porovnat výsledky. Je to pro nás dražší, ale zase víme, jak jsou položeny otázky a zaměřujeme se přesně na to, co nás zajímá.

Mám-li to shrnout: Zamýšlíme se nad veřejným míněním, zajímá nás, ale nemůžeme a nebudeme přijímat stanoviska s ohledem na to, abychom se veřejnosti zalíbili.

připravila: Kristýna Ledererová Kolajová

Egyptané, Hebrejci, křesťané, Židé... a Romové

Mikuláš Vymětal

Romové bibli často nečtou, ale žijí ji. Příběhy našich chudých bývají neméně dramatické než ty, které čteme v knize knih. Bible navádí k tomu, aby do ní člověk vstoupil. Je lákavé číst si Nový zákon a v duchu se procházet s Ježíšem po Genezaretském jezeře, při četbě spoluprožívat dobrodružství krále Davida a Mojžíše. Vedou nás k tomu i spirituály, v nichž se plynule prolíná biblická doba i současnost jejich anonymních autorů, řeka Jordán se proměňuje v Mississippi, přes níž se prchalo z otroctví do svobody.

Bible často připomíná pohádku – či spíše naopak, křesťanské pohádky se svým optimistickým vyzněním zřejmě inspirovaly biblí. Biblické příběhy často drží palce různým outsiderům, princeznu a s ní půl království nezískává nejstarší bratr, ale nejmladší otloukánek David, desatero přikázání nedostávají Egyptané ani

Babyloňané, vůdčí národy starověku, ale malinký Izrael. Živě si vzpomínám, jak jsem v dávných dobách bezútešného reálného socialismu navštěvoval evangelickou církev a při četbě knihy Exodus si říkal: „Izrael v otroctví – to jsme my! A jednou i nás Hospodin z našeho otroctví vyvede.“ Šlágrem tehdy byl upravený spirituál „Petře Petře zahod' síť, vezmi meč a pojď se bít, Českou zem dostat ven z okovů“, který je převráceným příběhem o Petrovi, sekajícím při Ježíšově zatýkání ucho (Lk 22,50 par.).

O něco později jsem si přečetl v Pesachové Hagadě zdůvodnění, proč jíst nekvašený chléb macesy, o němž je psáno v Exodu 13,8: „V ten den řekneš svým dětem: ‚To kvůli tomu, co pro mě udělal Hospodin, když jsem vycházel z Egypta.‘“ Bylo spojené s krásnou písničkou Ve hi šeamda, „to platí pro naše otce i pro nás,

Židovský nekvašený chléb – macesy. (Foto www.commonswikimedia.org/wiki/File:Bible_and_Lord's_Cup_and_Bread.jpg, John Snyder, 2013.)

Židovský obchod po pogromu v Oděse (jižní Ukrajina), 1905.
(Foto www.commonswiki.org/wiki/File:Pogrom_v_magazine_rabinovicha.jpg.)

protože proti nám nepovstal jen jeden, aby nás zahubil, ale v každé generaci povstávají proti nám, aby nás zahubili. Svatý, budiž požehnán, nás zachránil z jejich ruky". „To není tak jednoduché," řekl jsem si, „můžeme se sice pokládat za duchovní dědice, vztahující na sebe, že i oni jsou potomky Abrahama a všech dalších nositelů biblické tradice, jenže jsou tu s námi také potomci tělesní, jimž je tato tradice určena na prvním místě – a ti na svou kůži prožívají nenávisť, způsobenou tím, že jsou vyvoleni, dodnes."

Několik let poté jsem už žil v Jeruzalémě, v době, kdy tam vrcholila vlna teroristických útoků po vraždě Jicchaka Rabina, a během jednoho týdne zahynulo ve městě velikosti Brna při různých útocích na šedesát Izraelců. Na jednou jsem viděl sám sebe v jiné perspektivě – byl jsem poměrně blahobytný student, který věděl, že po roce se vrátí do pokojné České republiky se světově uznávaným prezidentem Václavem Havlem, a i když jsem žil v Izraeli, nemusel jsem nést jeho života běžných izraelských občanů s všeobecnou brannou povinností a stálým ohrožením terorismem.

Problém nastal ve chvíli, když se člověk podíval do tábora „protivníků". Palestinci rozhodně nejsou Bohem zavržení Pelištejci, to mi bylo už tehdy jasné. Jsou mezi nimi křesťané – a tedy mi souvěrci, a muslimové, kteří spolu s křesťany

a s Židy věří v jednoho Boha. Takže ani oni nejsou žádní modláři a existence židovského státu mnohým z nich přináší těžkosti. Má vlastní pozice pozorovatele byla ovšem mnohem bezpečnější a pohodlnější – jako Češi jsme to měli dobré na obou stranách, v různých dobách jsme dodávali zbraně střídavě Izraeli a arabským státům. Židé i muslimové ve Svaté zemi mají ke křesťanům převážně dobrý vztah. U Židů jsem to měl kvůli svému vzhledu i rodině o trochu lepší, na území Palestiny jsem raději jezdil se svými německými přáteli, kteří tam jsou velmi vítáni...

Ve Vltavě i v Jordánu uplynulo ještě něco vody a já se vrátil do České republiky a stal se farářem. Jednou mě překvapila má židovská teta, která mi vyprávěla o nárůstu nenávisť ve společnosti a zdůvodňovala to vztahem k Romům: „Tak, jako se chovali lidé dřív k nám, se dneska chovají k Romům. Říkali o nás, že krademe a smrdíme – a nebyla to pravda. Dneska se to říká o Romech – a také to není pravda." V té době se teta kamarádila také s Milenou Hybšmanovou, „matkou zakladatelkou" české romistiky, která později tragicky zahynula v Jižní Africe. Sám jsem tehdy nárůst nenávisť nijak nepozoroval, i při rozhovoru s tetou jsem si říkal, že starší lidé vždycky vidí společnost jako zkaženou a svou současnost vnímají jako začátek apokalypsy.

Jenže uběhlo dalších pár let a na Šluknovsku vypukly pochody nenávisti proti sociálně vyloučeným lokalitám, kdy už se začaly zapalovat kontejnery na odpadky, létaly kameny do oken „nepřizpůsobivých“ i proti policii a tekla krev. Najednou už jsem nebyl tím nezúčastněným pozorovatelem jako v době, kdy jsem žil v Izraeli, vždyť se to odehrávalo v mé vlasti. Při některých z těchto pochodů jsem byl na ubytovnách, pod jejichž okny skandoval nenávislný dav, nebo při bohoslužbě před nimi. „Co by se stalo, kdyby dav zaútočil a podařilo se mu prorazit policejní zátarasy?“, tázali se tehdy jistě mnozí. „My jsme ta slušná většina,“ zaznívalo tehdy od demonstrantů i jejich příznivců, „chceme vyjádřit jen nesouhlas s nepřizpůsobivými občany.“ „Vidíte, nikde žádné násilí nebylo,“ napsala jedna učitelka mateřské školy z Českých Budějovic jako komentář k fotografii, jíž svolávala na další protiromský pochod. A tak v pochodech šly maminky s kočárky i mnoho lidí oblečených jak do kostela na mši. Krásná slupka ovšem spadla, když dav narazil na policii, přehrazující mu cestu. Začal nenávislně nadávat a útočit na ni dlažebními kostkami (to už jsem neviděl, protože jsem přešel do druhého tábora). Cestou z demonstrací jsem přemýšlel o tom, jak to vypadalo ve východní Evropě před sto lety. V Rusku, na Ukrajině i jinde tehdy vrcholila vlna pogromů, dílem spontánních, jindy vyvolaných státem.

Vybavil jsem si dva z nich. Jeden je popsán v půvabném muzikálu *Šumař na střeše*, kdy dav přitáhne k domu všeobecně oblíbeného mlékaře Tovjeho a policista se mu omluví, že mají nařízeno, že musí něco zničit a co že to má být. „Kůlnu, už jsme ji stejně chtěli strhnout,“ odpoví Tovje. A tak se zapálí kůlna, rozbije jedno okno a dav vesničanů se s omluvami a srdečnými pozdravy rozchází domů na oběd. Druhý pogrom nebyl literární, ale skutečně proběhl roku 1903 v Kišiněvě. Zahynulo při něm asi padesát Židů, často velmi krutým způsobem, a mnoho židovských žen bylo znásilněno. Pogrom vyvolal mezi východoevropskými Židy vlnu hrůzy, která měla za následek masové vystěhovávání do západní Evropy, USA i do tehdy ještě turecké Palestiny. Laskavý soubor povídek *Tovje der Milchman* (Mlékař Tovje) Šoloma Alejchema ostatně končí stejně – Židé z celé oblasti

mají nařízeno se vystěhovat a Tovje odchází ve smutném průvodu se svými souvěrci a všemi svými dcerami. Přidává se k němu dokonce i ta, která „zradila víru“ a z lásky se nechala pokřtít. Výsledek obou pogromů, laskavého z novely i krutého z reality, pak byl vlastně stejný.

Jak by to tedy vypadalo, kdyby policie při těch různých pochodech nenávisti nezasahovala? Někdy jistě poměrně pokojně, nespokojení lidé by skandovali své názory pod okny ubytoven, a pak se rozešli domů na oběd – to jsem ostatně vícekrát zažil. Jenže jiné okamžiky – některé jsem viděl na vlastní oči, jiné v televizi – mi nejdou z hlavy. Dav hrubě spílající zraněnému policistovi, ležícímu na zemi, připomíná nejspíše řádění nacistických bojůvek v Sudelech těsně před obsazením pohraničí, jak to trefně komentoval jeden českolipský psycholog. Kdo si čte komentáře k článkům na internetu, může snadno nabýt dojmu, že nenávislné myšlení není v naší společnosti ojedinělé, ale převažující.

„Ať si táhnou tam, odkud přišli, nepatří sem!“, je názor, který se objevuje znovu a znovu. Cílem pochodů i dalších protiromských vystupování tedy bylo zbavit se Romů. Jako by za všechny problémy mohli Romové (tak si to alespoň podle průzkumů myslí naši středoškoláci, kteří Romy v průzkumu z roku 2012 označili za největší problém České republiky). V apokryfním dodatku k biblické knize Ester čteme dopis s rozkazem k pogromu, který rozesílal král Artaxerxes (Achašveroš). Působí dojmem, jako by chtěl moudrý a laskavý panovník vyřešit těžký problém, bez něhož nastane takřka ráj na zemi: „Veliký král Artaxerxes knížatům a místodržícím [...] rozhodl jsem se, že budu spravovat životy poddaných za všech okolností bez bouří, že obnovím v království pořádek a bezpečnost cest až k hranicím a zajistím všem lidem vytoužený mír. Dotázal jsem se svých rádců, jak by se to dalo provést. Muž, vynikající u nás svou rozvážností, osvědčený nekolísavou oddaností i pevnou věrností [...] jménem Haman nás upozornil, že ve všech kmenech po světě je přimíšen jakýsi nepřátelský lid, který je svými zákony v rozporu s každým národem a stále obchází královská ustanovení [...] takže království nemůže dojít klidu. Proto jsme vám nařídili [...] abyste

Protiromský pochod v Českých Budějovicích a Romové s transparenty na happeningu Čikhatar het (Z bahna ven), červen 2013. (Foto www.commonswiki.org/wiki/File:C4%8Cesk%C3%A9_Bud%C4%9Bovice_29-6-2013_05.jpg a [29-6-2013_18.jpg](http://www.commonswiki.org/wiki/File:C4%8Cesk%C3%A9_Bud%C4%9Bovice_29-6-2013_18.jpg), autorem obou fotografií je Václav Zouzalík.)

všecky s ženami i dětmi do kořene vyhubili nepřátelskými meči, bez slitování a bez výjimky [...] aby nám pro budoucí čas nechali naše záležitosti trvale klidné a bez otřesů." (Est 3,13a–g)

Teta měla tedy pravdu. Jak jsem poznal mnoho Romů, tak pro společnost nepředstavují žádné zvláštní nebezpečí, stejně jako je nepředstavovali Židé v Německu a Perské říši. To jen umanutá nenávisť několika jednotlivců je tak chtěla vidět a podařilo se jí přesvědčit i ostatní. Dějiny nám ukazují, že když se nějaký národ zbaví nenáviděné menšiny, dopadne to úplně jinak, než čekal. Španělsko po vyhnání Židů a muslimů zažilo přes všechno zlato, které si dováželo z kolonií, neodvratný úpadek z pozice vůdčí země Evropy 15. století až ke zchudlému státu století 18. a 19., Němcům se za poslední světové války nedařilo lépe, přestože hned na jejím začátku vyvraždili v rámci eutanastického programu většinu duševně nemocných v celém národě. Poválečné Evropě, jíž chyběla většina Židů i velké části dalších národů a národností (Sintů, Romů, Bělorusů, Poláků) také nebylo lépe. Jak se točilo kolo dějin, po válce jsme to byli zase my, kdo vyháněl: tři

miliony Němců se, pokud přežili odsun, většinou dobře uchytily ve své staronové vlasti. Jenže Sudety, odkud tito Němci pocházeli, bez nich poklesly do kraje bída a dosud se nevzpamatovaly. Kulturně jejich vyhnáním definitivně skončil *genius loci* Prahy jako města tří navzájem se obohacujících kultur: české, německé a židovské. Jak by se nám jako Čechům dnes žilo, kdybychom nevyhnali Němce? Třeba bychom dokázali překročit vlastní stín a přestalo by platit rakouské přísloví „Chceš si zkazit náladu? Zastav se s Čechem.“

Ale zpátky k bibli a k Romům! Jedním z hlavních témat bible je cesta z egyptského otroctví do svobody zaslíbené země. „Tehdy jsme byli otroci, dnes jsme svobodní,“ cituje se při oslavě Pesachu z Hagady. Židé to citovali i v dobách, kdy sami otroctví prožívali, jak to popisuje například I. B. Singer v novele *Otrok*. Egyptské i babylonské otroctví bylo založeno na pracovním využívání otroků. Jak vypadají moderní formy otroctví? Mají více forem, od práce za nepřiměřeně nízký plat přes přehnané využívání zaměstnanců a různé podoby sexuálního otroctví až k tomu, že chudí lidé (mezi nimi je

i nemálo Romů) se stávají komoditou, s níž se obchoduje – legální firmy vykupují od lichvářů jejich dluhy, které se jim pak strhávají přímo z životního minima, na ubytovnách platí za jeden malý pokojík bez příslušenství obývaný velkou rodinou často kolem dvanácti tisíc korun měsíčně, na radu „spřátelených“ obchodníků si pořizují tarify mobilních telefonů, které jsou velmi nevýhodné, a zdravotní pojištění u pojišťoven, s nimiž žádný lékař v kraji nemá smlouvu. A tak se v průběhu dějin díky technologické revoluci stali z otroků, kteří dělali až do úmoru, moderní otroci, kteří práci nemohou získat, i když by chtěli.

Naše téma Romové a bible má však také světlé stránky. Vždyť v bibli toho najdeme také mnoho povzbudivého a optimistického, co se dá vztáhnout i do naší současnosti. Bible docenňuje statečnost, čteme v ní o odvaze pasáčka Davida, statečnosti obránců Jeruzaléma proti Asyřanům i Babyloňanům. Literární pomník zoufalé židovské odvaze vystavěl ve svém líčení obrany Gamly a Masady proti Římanům Josephus Flavius. V modernější době je ještě v živé paměti izraelská válka za nezávislost, kdy nemnozí a špatně vyzbrojení Izraelci vítězili

díky bojovému odhodlání nad přesilou svých nepřátel (1948) i zoufalé obranné boje na Sinaji v době Jomkipurové války (1973). Když předminulé léto táhl ve Varnsdorfu tisícíhlavý dav proti místním ubytovnám, vyšli z nich muži ven, připraveni hájit holýma rukama své rodiny i domovy. Pozorovali jsme svalnaté muže z protějšího chodníku a shodli se, že se nám jejich postoj líbí. V Budějovicích pak patnáct romských mladíků vyběhlo proti osmdesáti extremistům, kteří se za demonstrací vloudili až na sídliště Máj, a zahadlo je na útěk. Vzpomněl jsem si přitom na vyprávění svých izraelských přátel o válce za nezávislost, v nichž porazili přesilu nepřátel ne proto, že by měli lepší výcvik či více odvahy, ale prostě proto, že neměli krytá záda, a tak ani možnost prohrát. „Pomněte na váš první boj, ježto jste malí proti velkým, nemnozí proti mnohým [...] statečně bojovali,“ vzpomínal Žižka na bitvu u Sudoměře. Že by pravými dědici Žižkovými byli dnes lidé, proti kterým se pořádají pochody nenávisti?

Když čteme bibli a přitom hledáme, kde najdeme situace podobné těm, jež prožívají naši Romové, začne se vtírat nepříjemná otázka: Pokud jsou na tom Romové podobně, jako byli

Tančící Romové, cikánský tábor Berlín, 1932. (Foto www.commonswikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_183-R34946,_Berlin-Wei%C3%9Fensee,_Lager_von_Sinti_und_Roma.jpg.)

Izraelci v Egyptě a v Babylonské říši, jakou roli pak hrají neromové, Češi z majority? Jsou to Egypťané či Babyloňané? Jenže „Češi z majority“ nejsou jen ti druzí, ale je jimi i pisatel těchto řádek. Biblické příběhy do sebe vtahují, jak jsem již zmínil. Jenže co když se člověk cítí vtahován do negativní role? Je to nepříjemné, jenže právě ten nepříjemný pocit může pomoci k tomu, že ho člověk nezažene, ale přijme, vstane od bible a začne něco dělat. Cítit se být v roli negativních biblických hrdinů může pomoci k tomu, aby člověk nečetl bibli jako pohádku, ale jako knihu, která ho vysílá do života, v tomto případě za jeho bratry a sestrami, Romkami a Romy.

Biblické příběhy nevedou jen ke špatným koncům, ale ke smíření; smiřuje se Jákob s Ezau-

em, Josef se svými bratry, a jak věříme, tak na konci dějin dojde k úplnému smíření mezi lidmi i v přírodě. Před Beránkovým trůnem, kde budou Boha chválit lidé všech ras a národů, přestane být důležitá barva kůže, na povrch totiž vystoupí jiná vlastnost – schopnost se radovat a připojit se k boží chvále.

Když se účastním romských bohoslužeb, nově mi zaznívá verš z žalmu 118: Hospodin je síla má i moje píseň; stal se mou spásou. Radost a hudba, jak ji prožívají Romové, je nenapodobitelná, dá se jen spoluprožívat. A tak mi zbývá se těšit na chvíli, kdy se sejdem z různých okamžiků dějin i míst a konečně se nikdo nad nikým nebude pohoršovat. A kdo by se měl první přidat ke křepčení krále Davida než Romové?

Víra bez jistoty

Rozhovor s americkým teologem a unitářem Paulem Rasorem o liberálním náboženství

*Paul Rasor Je vysvěcený unitářský duchovní a vysokoškolský pedagog. V současné době pracuje jako ředitel Centra pro studium náboženské svobody (Center for the Study of Religious Freedom) na Virginia Wesleyan College v Norfolku. Titul Ph.D. získal na Teologické fakultě Harvardovy univerzity, vystudoval ovšem také hudbu a právo na univerzitě v Michiganu. Je mimo jiné autorem knih *Faith Without Certainty: Liberal Theology in the Twenty-first Century* (Skinner House Books, 2005) a *Reclaiming Prophetic Witness: Liberal Religion in the Public Square* (Skinner House, 2012).*

Naše náboženská společnost vydá na konci října v českém překladu vaši knihu *Faith Without Certainty. Liberal Theology in the 21st Century* a Vy jste nás opravdu potěšil, když jste přijal pozvání na její křest. Pro české unitářství je to velká událost, a tak bychom chtěli Vás a Vaše dílo předem trochu lépe představit jak našim členům, tak zájemcům z řad širší veřejnosti. Jak jste se vlastně dostal k unitářství?

Vyrůstal jsem v baptistické rodině. Rodiče se hlásili k Americké baptistické církvi, která patří k hlavnímu proudu evangelických církví, nejedná se však o církev evangelikální. Já jsem ovšem stejně jako řada jiných mladých lidí mé generace kolem dvacátého roku života z církve odešel, i když i poté jsem se hodně zajímal o náboženské a teologické otázky. Trvalo mi asi dvacet pět let, než jsem si k organizovaným církvím našel opět cestu. Nevrátil jsem se však k baptistům, ale k unitářům, neboť pouze jejich víra odpovídala mým vlastním názorům a myšlenkám. Koncem 80. let jsem tak začal navštěvovat jedno unitářské společenství v Kansasu a asi o tři až čtyři roky později jsem skončil na teologii na Harvardu.

Jste mimo jiné ordinovaným unitářským duchovním; mohu se zeptat, kde jste jako duchovní působil a co pro vás tato práce znamenala?

Ordinován jsem byl v roce 1994 ve sboru, kde jsem vykonával duchovenskou praxi – v Arlingtonu ve státě Massachusetts. Později jsem zde sloužil jako přidružený duchovní a také jsem tři roky působil jako pomocný duchovní v unitářském kostele v Lexingtonu poblíž Arlingtonu. Ovšem během celé této doby jsem zároveň pokračoval v doktorandském studiu teologie na Harvardu, po němž jsem se začal naplno věnovat akademické dráze. Učení mě vždy velmi bavilo a bral jsem je jako můj způsob duchovenské služby.

Unitářství a náboženství obecně ovšem není zdaleka jedinou oblastí, které se v životě soustavně věnujete. Dočetla jsem se o Vás, že máte i hudební vzdělání a kromě toho se ještě profesionálně zabýváte právy. To jsou tři úplně odlišné obory. Jakou mají ve vašem životě souvislost? Jak se vyvažují či doplňují?

Ano, mám oficiální vzdělání v mnoha oborech. Řadě lidí to připadá zvláštní, ale já jsem se vždy zajímal o mnoho různých oblastí studia i života a líbí se mi, když mohu na různé věci nahlížet z odlišných perspektiv. Mám dokončené bakalářské studium hudby a magisterské studium práv i teologie, ze které mám navíc doktorát. Původně jsem se zabýval klasickou hudbou, hrál jsem v symfonickém orchestru na pozoun. Později se k tomu přidala záliba v jazzu. Práva a náboženství se mi v posledních dvaceti letech života různě propojovala, neboť spolu v mnoha ohledech úzce souvisí. Patrné je to zvláště v otázkách náboženské svobody a ve způsobu, jakým je náboženství ve společnosti právně upraveno. Na tyto souvislosti jsem se v posledních letech zaměřoval i ve své akademické dráze a publikační činnosti.

Chybí ještě něco do základní mozaiky důležitých aktivit a bodů vašeho života?

Asi by bylo vhodné zmínit moji sociální práci. Strávil jsem několik let v Salvádoru a dalších zemích Střední Ameriky během občanských válek, které zde probíhaly v 80. letech. Kromě toho jsem se věnoval divadlu, během 70. let jsem hrál v mnoha rolích v divadle naší unitářské obce i v divadle na univerzitě.

Proč jste se rozhodl napsat knihu *Faith Without Certainty* a jak dlouho Vám pak trvala její příprava?

Podnětem pro napsání této knihy byla má zkušenost z výuky unitářské teologie na Harvardu a na Andover Newton Theological School. Zjistil jsem, že mnozí unitářští studenti, kteří se připravují na dráhu duchovních, nevědí téměř nic o historii a základech liberální teologie. Tak jsem tuto oblast zařadil do své výuky a po pár letech jsem začal své poznámky a podklady pro přednášky sepisovat do formálnější podoby. Ta se pak stala základem zmíněné knihy, k němuž jsem přidal ještě několik témat, která považuji za důležitá a o kterých se domnívám, že jejich znalost může být unitářům prospěšná.

Českého čtenáře nebo zájemce o knihu jistě napadne otázka, jak moc je pohled amerického autora na dané téma přenositelný do Evropy. Osobně jsem po přečtení

nabyla dojmu, že vzdálenost mezi Amerikou a Evropou Vaší knize na významu v ničem neubírá, ale přesto se chci zeptat: má současná liberální teologie v Evropě nějaká svá specifika? Taková, že jste si třeba řekl, že nemá smysl se jimi v knize určené primárně americkým čtenářům podrobněji zabývat?

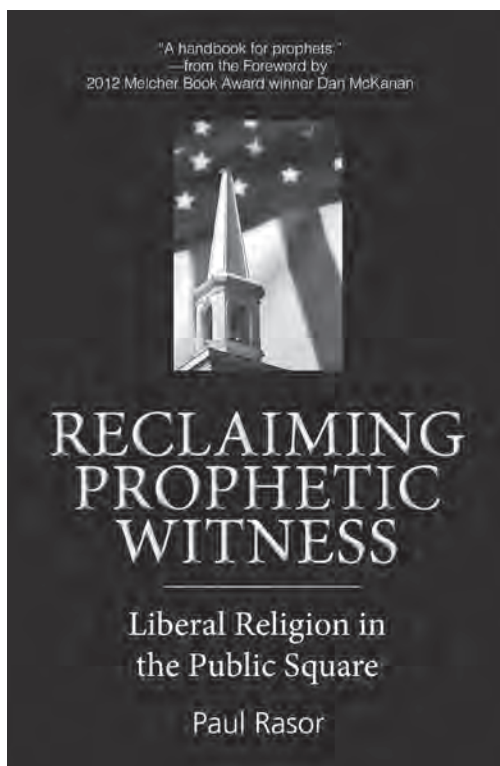
To je velmi dobrá otázka a nejsem si jistý tím, že na ni dokážu uspokojivě odpovědět. Dva až tři roky jsem zkoumal liberální teologii v Nizozemí a podle mého názoru má s americkou hodně společného. Podobné zkušenosti mám z působení v Mezinárodní radě unitářů a univerzalistů (ICUU), kde jsem se naučil, že mnoho témat liberální teologie je společných unitářům po celém světě. Nicméně společenský kontext je na různých místech velmi odlišný a unitářská praxe se v jednotlivých zemích značně liší. Jedna otázka je v Evropě (a především v západní Evropě) určitě důležitější než v jiných částech světa: totiž jak může být teologie (včetně té liberální) významná ve společnosti, která je čím dál více sekulární. Zároveň bychom se měli ptát, jakým způsobem může liberální teologie oslovit společnosti, které se stávají čím dál konzervativnější. Ovšem my liberálové vnášíme do veřejných diskusí o mnohých tématech důležitou morální perspektivu a myslím, že je důležité, aby naše hlasy byly i nadále slyšet.

Když píšu pro americkou veřejnost, vědomě se nevyhýbám žádným tématům, která jsou pro ni důležitá, nicméně viděno z evropské perspektivy existuje mnoho témat, jež jsou významná pro Evropany více než pro Američany. Jedním z nich je třeba téma uprchlíků a imigrantů. USA mají velmi dlouhou zkušenost s migrací a osidlováním země kolonisty a uprchlíky. V Evropě je situace odlišná, neboť většina evropských zemí je stále postavena na tradici společného jazyka a původu. Zde se otevírá důležitý prostor pro unitáře. Naše liberální tradice byla vždy otevřená rozmanitosti a právě tato otevřenost je něco, čeho je evropským zemím nyní zvláště zapotřebí.

Když píšete o liberálním náboženství, musíte mít na paměti, že vlastně zahrnujete dohromady někdy i dost odlišné přístupy k náboženství: například liberální křesťanství nemůže (byť liberální) pominout křesťanské tradice, zatímco třeba unitářství se

vůči nim může v mnoha ohledech vymezovat. Vy s touto širokou a pestrrou množinou dokážete velmi zdařile pracovat jako s celkem, což vyžaduje obrovský vhled a zkušenosti. Nicméně jako unitářku by mne zajímalo, zda nemáte v plánu podobným způsobem přistoupit i přímo k unitářství. Myslím, že takto celostní, místy správně kritický pohled na ně unitářům chybí a byl by pro nás velmi užitečný.

Jednou z otázek, kterou jsem se zabýval v některých svých nedávných přednáškách unitářských skupinám, je náš nedostatek smyslu pro společnou teologii. Naší silnou stránkou je myslím poskytování si vzájemné podpory v hledání naší vlastní víry a přesvědčení, méně se ovšem věnujeme tomu, abychom zjistili, co nás v tomto směru spojuje. Náš strach z nějakého společného unitářského kréda je toho součástí. Touto otázkou se zabývám v poslední kapitole své nejnovější knihy *Reclaiming Prophetic Witness*.

Ano, Faith Without Certainty již není vaší jedinou publikací o liberálním náboženství, v čem je Reclaiming Prophetic Witness jiná?

Faith Without Certainty pojednává o liberálním náboženství převážně z historické perspektivy, ke které připojuje několik aktuálních témat, která jsou v její tradici důležitá. V Reclaiming Prophetic Witness se zabývám vybranými tématy, která už byla zmíněna ve Faith Without Certainty, ale do větší hloubky. Tato kniha vychází z mého názoru, že v posledních letech bylo o liberálním náboženství velmi málo slyšet, zvláště ve srovnání s hlasy náboženských konzervativců v USA. Nejsem si jist tím, zda je tomu tak i v Evropě, ale mám pocit, že liberální náboženské proudy ztrácí celkově půdu pod nohama a jsou zatlačovány do pozadí proudy pravicově-konzervativními.

Jak vidíte pozici unitářství v kontextu současných liberálních náboženských proudů a jeho možnosti?

V unitářství spatřuji velký potenciál a jedním z jeho nejdůležitějších úkolů bude samozřejmě i nadále služba rodinám a jednotlivcům, kteří byli odkojeni tradicí liberálního náboženství. Unitářství má tendence být v popředí ostatních liberálních náboženských proudů a v tomto smyslu, myslím, může být vzorem pro ostatní. Některé jiné směry se samozřejmě rozhodnou jít vlastní cestou, což je naprosto v pořádku. Ale když unitáři přidají svůj hlas do tohoto většího liberálního proudu, stane se tento proud přirozeně silnějším.

Máte nějaký vzkaz pro české čtenáře?

Ze všeho nejdříve bych chtěl vyjádřit své díky – jsem velmi vděčný za pozvání k návštěvě, kterého se mi dostalo, a těší mě, že je má kniha považována za natolik zajímavou, že byla přeložena do češtiny. Unitáři v USA i jinde po světě se mohou hodně naučit z historie českého unitářství, která kontinuálně sahá až k Norbertu Čapkovi do 20. let 20. století. Čapkův vliv je patrný v mnoha unitářských obcích po celém světě, zejména díky květinové slavnosti. Nicméně český reformační duch vede ještě mnohem dále do minulosti, a to až k Janu Husovi, který žil na přelomu 14. a 15. století. Jste součástí dlouhé a živé tradice liberálního náboženství.

*připravila: Kristýna Ledererová Kolajová,
překlad: Štěpán Mairovský, Petr Samojský*

Rodina v náboženství

Rodina je bez přehánění základní jednotkou lidského světa. Není to jednotlivec, ale rodina, protože bez ní by lidstvo neexistovalo. Sociologové se dnes také vesměs shodují na tom, že v každém narozeném jedinci se nejprve projevuje a vyvíjí jeho společenské „já“, teprve později jeho „já“ individuální. To proto, že od prvních okamžiků života jsme prostřednictvím vzájemných vztahů navazovaných a utvářených s našimi nejbližšími (tedy v první řadě rodinou) začleňováni do společnosti, která nám právě skrze tyto vztahy formuje naše „já“ a umožňuje tímto způsobem určit naše výchozí místo ve společnosti. Tyto vazby, utváření určité společenské hierarchie a vymezování rolí všech členů daného společenství dávalo po tisíciletí člověku životní jistotu uprostřed světa,

kterému pramálo rozuměl a který byl v mnoha ohledech vnímán jako nepřátelské prostředí.

Ze stejného důvodu byl také až do pozdního 19. století člověk žijící mimo rodinu (protože ji například ztratil nebo nezaložil) vnímán jako divný a často zůstal bez větších šancí se v rámci společnosti uplatnit. Manželství se rozváděla jen mimořádně, zdravá rodina měla větší počet dětí a ten, kdo přišel o partnera, se ho snažil nahradit už proto, že to byla existenční nutnost.

Není proto divu, že rodina, tedy nositel života samého ale také například kultury, měla odnepaměti velký význam i v náboženství. Většina náboženských proudů na její stabilitě stavěla v historii své působení. Pro rozvoj náboženství byla rodina klíčovým faktorem právě proto, že byla za prvé strážkyní jeho tradic

Bez církevních obřadů se rodinný život v našem geografickém prostředí dlouhá staletí neobešel. Církev měly v tomto ohledu monopolní postavení. Neexistovala jiná možnost jak dítě „uchránit před zatracením“ (i společenským), než je pokřtít. Církevní sňatek byl jediný možný a v tomto výčtu bychom mohli pokračovat dále. Ovšem podřídit se tomuto společenskému úzu znamenalo zároveň podřídit se striktně dané liturgice bez možnosti jakéhokoli osobitého pojetí.

(Křest, 19. století, akvarel, Jindřich Tomec (1863–1928), převzato z: www.commonswikimedia.org/wiki/File:Heinrich_Tomec_Taufe_in_D%C3%BCrnstein.jpg.)

Současné unitářství přistupuje k obřadům velmi svobodomyšlně a v podstatě podporuje veškerou osobní invenci a duchovní rozměr, které jim lidé, pro něž jsou vykonávány, chtějí dát. (Svatba v balónu, foto Vladimír Krynytsky, www.CzechWedPhoto.cz.)

a hodnot (přesněji řečeno prvkem, který je nej-přirozenější formou přenášel dál, z generace na generaci) a za druhé silou, která zajišťovala jeho životnost, protože zásadním způsobem ovlivňovala jeho členskou základnu.

S přelomem 19. a 20. století se ovšem začala doba razantním a v kontextu lidských dějin velmi rychlým způsobem měnit. Začaly být lépe tolerovány i bytosti žijící mimo klasickou rodinnou pospolitost a osoby, jež se vymkly tradiční hierarchii a po staletí téměř nezměnné představě nebo schématu uspořádání společnosti, už nebyly šmahem zatracovány. Ženy, které preferovaly život bez partnera a dětí, přestaly být pro ostatní extravagantní či nemocné, zkrátka společnost postupně začala vnímat a oceňovat i další hodnoty člověka, spojené například s profesí. Dynamika dnešního světa pak význam mnohých tradičních procesů a vzorců platných dlouhá staletí relativizuje a někdy i zpochybňuje ještě více. Jakou pozici má tedy rodina v náboženství dnes?

Ze sociologického hlediska na tuto otázku ve vztahu k Evropě a především českým zemím zajímavě a obsáhle odpovídá Zdeněk Nešpor v článku *Rodina / domácnost jako náboženská*

skupina v procesu transformace.¹ Z této studie lze čerpat hodně užitečných informací, nicméně autor se v ní věnuje především křesťanství jakožto nejvýraznějšímu náboženskému směru naší části kontinentu. O církvích či náboženských společnostech s malou členskou základnou, mezi něž patří i unitáři, se zde nedočteme. Tradiční církve, tedy i zmíněné křesťanské ovšem na rozdíl od celku společnosti opouštěly ideu klasického, rodinu vyzdvihujícího upořádání světa jen velmi pomalu, nejen proto, že jde o náboženství z podstaty hodně konzervativní, ale i proto, že pro jejich životnost byla rodina vždy základním kamenem. Ani dnes vlastně nelze říct, jak ostatně dokazuje i Nešpor, že by se od konvenčního vnímání rodiny například křesťanství nějak výrazně odklánělo. Jenže nás přirozeně více zajímá, jak se v tomto ohledu chová a k rodině staví unitářství. K tomu ovšem žádné odborné studie nenajdeme, a tak jsme se rozhodli tématu rodiny a současného unitářství věnovat alespoň hlavní téma tohoto čísla našeho časopisu.

¹ Zdeněk Nešpor: *Rodina / domácnost jako náboženská skupina v procesu transformace, Lidé města / Urban people* 12, 2010, č. 1, s. 31–60.

Duchovní život a rodina

Petr Samojský

Kdyby se mě někdo ptal, co vidím jako těžiště unitářské spirituality, řekl bych, že jsou tři. Tím prvním těžištěm je uznání vyššího principu, kterému můžeme říkat Bůh, Duch života, Nejvyšší Pravda nebo i jinak, podle našeho založení. Druhým těžištěm je práce na sobě. Duchovní praxe, sebereflexe, všímání si svých stereotypů, závislostí, předsudků, nálad – a práce s nimi. A třetím těžištěm je vztah. Vztah ke světu a k vesmíru obecně, protože ten zahrnuje vlastně všechny vztahy, které vůbec mohou mít. Je to vztah mého „já“ se vším, co po vnější stránce není částí mého „já“.

Když se člověk začne zajímat o náboženství, často se soustředí na to, co chápe jako nejvyšší cíl, tedy vyšší princip, protože to je nakonec alfa a omegou všeho úsilí. V modlitbách a meditaci, ve cvičení a rozjímání, ve svých myšlenkách se oddává představám božské bytosti, Boha nebo jeho proroků a zvěstovatelů, svatých, mučedníků a nejrozumnějších duchovních učitelů.

Etika a způsoby života ve všech jeho projevech jsou často těmito lidmi vnímány až někde opodál. Spásu hledají v mystickém spojení, nikoliv ve svých skutcích. Příklad toho vidíme také v novozákonním příběhu o bohatém mláďenci. „Mistře, jakými dobrými skutky mohu získat věčný život?“ Ježíš mu odpovídá: „Snažíš se být dobrý? To se chce vyrovnat Bohu, který jediný je skutečně dobrý! Plň jeho přikázání a budeš věčně živ.“ „Která to jsou?“, zeptal se mladý muž. Ježíš říká: „Nezabiješ, nezcizoloužíš, nebudeš krást, lhát, budeš ctít své rodiče, své bližní budeš milovat jako sebe!“ Mladík na to řekl: „To všechno jsem vždycky dodržoval. Co mi ještě chybí?“ „Chceš-li být dokonalý, jdi a prodej celý svůj majetek a peníze rozdej chudým, a tak budeš mít poklad v nebi. Pak se vrať a staň se mým učedníkem.“ Mladík zesmutněl a zklamaně odešel. Měl totiž velký majetek. Mladík zkrátka chtěl něco zvláštního, něco, co by mu zaručilo spásu a přiblížilo ho Bohu. A Ježíš mu nabídl pouze normální život žitý

„Třetím těžištěm spirituality je vztah. Vztah ke světu a k vesmíru obecně, protože ten zahrnuje vlastně všechny vztahy, které vůbec lze mít.“ (Foto [www.commonswikimedia.org/wiki/File:Lizard_Buddies_\(8536512650\).jpg](http://www.commonswikimedia.org/wiki/File:Lizard_Buddies_(8536512650).jpg), Alex Proimos, 2013.)

z hlediska základních etických principů – ale braných do důsledků!

Duchovní život nemusí být jen život prostoupený meditací a modlitbou, askézí a cvičením. I takový život, který je vlastně životem všedním, obyčejným a normálním, je životem duchovním, pokud je žitý určitým způsobem. Pokud má určitá kritéria, pravidla, standardy. Je to způsob vztahování se ke světu, protože všechno, co v životě děláme, čím se zabýváme a jak jednáme, je otázkou vztahů. Já a to druhé, já a ti druzí.

Vztahování se může mít nejrůznější formy a podoby. Tím nejběžnějším a nejcitlivějším, kterým prošel každý člověk bez výjimky, je vztah rodinný. I sirotek, který rodinu nikdy neměl a nepoznal, bezpochyby tuto otázku velmi důkladně prožíval a řešil, totiž právě absenci své rodiny. Jaký by byl jeho život, kdyby svou rodinu měl? A pak: prostředí, ve kterém sirotek vyrůstal v prvních letech svého života, vlastně svým způsobem jeho rodinou bylo, ať by to byl dětský domov anebo smečka vlků, jako v případě Mauglího.

V životě každého z nás sehrála rodina zásadní roli – třeba i tím zásadnější, jestliže nám v životě chyběla. Rodina nás formovala, utvářela, vychovávala. Rodině vděčíme za své návyky, hodnoty a normy, rodině vděčíme za to, že vlastně vůbec máme pojem o mezilidských vztazích a významu jejich kultivování. Na druhé straně nám rodina v našem dětství mohla i ublížit a mohla do nás vložit věci, se kterými jsme pak v dospívání a dospělosti museli zápasit a snažili se je změnit. A to je leckdy věc nelehká, protože právě návyky z dětství je nejtěžší měnit, a to zejména ty, které si neuvědomujeme, o kterých nevíme.

Každá rodina je naprosto jedinečným a originálním spojením jedinců, a to spojením velmi nestálým, protože je složena z jedinců, kteří jsou každý zcela originální a navíc se s časem mění. Každý člověk stárne, roste a vyvíjí se, ať chce, nebo nechce, ať si to připouští, nebo nepřipouští. Proto je každá rodina dynamickým celkem, ať se jedná o jedince žijící fyzicky spolu, nebo o ty, kteří spolu jsou citovým pou-

„I takový život, který je vlastně životem všedním, obyčejným a normálním, je životem duchovním, pokud je žitý určitým způsobem. Pokud má určitá kritéria, pravidla, standardy. Je to způsob vztahování se ke světu, protože všechno, co v životě děláme, čím se zabýváme a jak jednáme, je otázkou vztahů. Já a to druhé, já a ti druzí.“ (Foto www.commonswikimedia.org/wiki/File:Village_Church-_Everyday_Life_in_Uffington,_Berkshire,_England,_UK,_1944_D19397.jpg.)

„Každá rodina je dynamickým celkem, ať se jedná o jedince žijící fyzicky pospolu nebo o ty, kteří spolu jsou citovým poutem spojeni na dálku. A protože všichni jsme rodinou dotčení a poznamenáni, nás všech se otázka rodiny dotýká.“ (Foto © Noonie | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

tem spojeni na dálku. A protože všichni jsme rodinou dotčení a poznamenáni, nás všech se otázka rodiny dotýká.

Když člověk zvažuje svůj život, když se rozhoduje o způsobu, jak jej bude žít, a když se nad tím zamýšlí z duchovní perspektivy, pravděpodobně dříve či později dojde k otázce: Chci ve svém životě založit rodinu? Je vlastně rodinný život slučitelný s duchovní praxí? Když se chci věnovat spiritualitě, jít za poznáním Boha a duchovních pravd, když chci pracovat na sobě, na svém sebezdokonalování a sebeuskutečnění, nebude mě od toho rodina odvádět? Nebude mě rozptylovat, zdržovat, nebude to vlastně ztráta času, který bych jinak mohl věnovat jiným věcem, jež cítím jako důležité anebo které mi přinášejí radost, které mě baví?

Ano, je to tak. Rodina je spousta práce, je to velká ztráta času, který jí musím věnovat. A v mnoha ohledech je pravdou, že mám-li rodinu, nemám čas a energii, abych se věnoval věcem, kterým bych se věnovat mohl, kdybych byl sám. To byl důvod, proč některé profese jako kněz nebo učitel tradičně bývaly dostupné pouze lidem svobodným.

Pokud žijeme v rodině, tedy v kolektivu dvou nebo více rodinných příslušníků, můžeme si

nejspíš nezřídka všimnout, jak je těžké přijmout střet ideálů a reality. Ideálů, které máme, které si tvoříme a udržujeme o životě, o druhých i o vztazích, zkrátka o tom, jak by věci správně měly být, a také – snad i především – o sobě samém. Idealizujeme si sebe sama, domníváme se nebo jsme přesvědčeni, že se dobře známe, a pak v každodenních situacích vprostřed našich rodinných vztahů zjišťujeme rozdíl mezi těmi ideály a realitou. Kolikrát se musíme zastavit a s ohromením konstatovat, že tohle bychom od toho druhého nečekali, nebo že tohle bychom nečekali ani od sebe, protože na nějakou situaci jsme zareagovali tak, jak bychom si nemysleli, že bychom reagovat mohli.

Rodina poskytuje zrcadlo, ve kterém člověk spatřuje sám sebe ve světle, které by jinak nepoznal. To zrcadlo, pravda, může být někdy i velmi pozoruhodně pokřivené, ale to je součást jeho efektu, protože člověk musí zkoumat zpětnou vazbu, které se mu od zrcadla dostává. Lidé žijící sami, ať už z vlastní vůle, nebo z jiných důvodů, mají tendenci být samorosty. Není divu! Není nikoho, kdo by je tlačil, ponoukal, provokoval, popouzel, zlobil, ale i těšil, uklidnil, kdo by se s nimi smál a kdo by je podpořil a podepřel. A kdo by jim každodenně nastavoval zrcadlo.

„To zrcadlo, pravda, může být někdy i velmi pozoruhodně pokrivené, ale to je součást jeho efektu, protože člověk musí zkoumat zpětnou vazbu, které se mu od zrcadla dostává.“

(Foto [www.commonswikimedia.org/wiki/File:William_Merritt_Chase_\(1849_-_1916\)_Young_Woman_Before_a_Mirror.jpg](http://www.commonswikimedia.org/wiki/File:William_Merritt_Chase_(1849_-_1916)_Young_Woman_Before_a_Mirror.jpg), malba William Merritt Chase (1849–1916), okolo roku 1900.)

Kdo žije sám, má spoustu času sám na sebe a na své věci. Ale někdy musí jít dlouho k poznání, které by mu jinak zprostředkovala dynamika mezilidských vztahů v rámci rodinného kruhu. Jindy pak zase rodinné záležitosti mohou člověka brzdit a bránit mu v rozletu. Je tedy duchovní život a rodina nějak v rozporu, anebo rodina duchovní život naopak podporuje?

Velmi krásnou odpověď na tuto otázku nabízí Jan Amos Komenský. Po vyzkoušení a probádání všech okolností manželství konstatuje toto: „Ale znikna toho nic přece nevím, co vlastně o tom stavu pověditi: více-li potěšení v něm, když se zdaří (jakož se domnívám, že mně tak bylo sedlo), čili žalosti více, z přerolických příčin. To pamatuji toliko, že i bez něho i v něm tesknou bývá, a i když se nejlíp zdaří, sladké s hořkým se mísí.“

Ať člověk žije sám, anebo v rodině, ať se mu v jeho rodinných vztazích žije tak či tak, přece pro každého, kdo byt jen trochu du-

chovně uvažuje, rozmyšlí, rozjímá a žije, platí myšlenka malého prince: „Jsi odpovědný za to, co jsi k sobě připoutal.“ Jsme odpovědní za naše vztahy. Naše vztahy jsou velmi důležité, jakkoliv banální a samozřejmé by se nám zdály.

Každý vztah je vlastně souvztažností, propojením, a my v něm vycházíme od sebe, svého „já“, od svého srdce k druhému, k druhé bytosti. Náš vztah, kterým k sobě poutáme druhé, ať už v rodině nejbližších nebo skrze přátelství, bratrství a soudružství, je něčím posvátným. Je to náš domov, tedy domov pro naši duši. Bez něho by naše duše neměla úkrytu, zázemí. Docela jak to říká Miroslav Horníček: „Domov – vždycky to budu opakovat – není prostor, ale proces. Tady se schovávám před deštěm a zimou, tady žiju, tady trávím svůj volný čas, tady se rodí moje rodina, tady ji tvořím léty, trpělivostí a tolerancí a vůbec řadou kladných principů. Domov je bytost.“

„Domov – vždycky to budu opakovat – není prostor, ale proces. Tady se schovávám před deštěm a zimou, tady žiju, tady trávím svůj volný čas, tady se rodí moje rodina, tady ji tvořím léty, trpělivostí a tolerancí a vůbec řadou kladných principů. Domov je bytost.“ (Foto www.commons.wikimedia.org/wiki/File:Eickemeyer_1895_sweet_home.jpg.)

Unitářství a rodina – výsledky ankety uspořádané mezi členy NSČU

Unitářství má nemálo předpokladů pro to, aby se ve výsledcích průzkumu ohledně významu rodiny v některých ohledech lišilo od tradičnějších náboženství. Dá se to usuzovat nejen teoreticky, na základě obecného unitářského svobodomyšlného přístupu ke světu, ale mám za to, že i na základě pozorování běžného života našeho společenství. Například mně za tu dobu, co se v něm pohybuji, připadá, že je v něm téma rodiny dost upozaděné. Nebo je to jen zdání? Pro doložení či vyvrácení takového konstatování nám chybí relevantní sociologická data, tak jsme si je museli alespoň v základním vzorku opatřit. Udělali jsme proto anketu mezi řadovými členy i mezi duchovními o tom, jak vlastně význam rodiny v současném unitářství vnímají. Odpověděli v ní všichni oslovení duchovní a také téměř deset procent ostatních registrovaných členů. To není úplně zanedbatelné číslo, ze získaných údajů se již dají nějaké závěry vysledovat.

Při prezentování výsledků této ankety se budeme věnovat nejprve pohledu řadových členů, jejichž odpovědi se pokusíme alespoň v základu vyhodnotit, zobecnit a případně z nich i citovat. Vyjádření našich duchovních, kteří odpovídali na více otázek a také podrobněji, Vám pak předkládáme v kompletním znění.

Členové odpovídali na čtyři následující otázky:

1. Ovlivnilo váš duchovní vývoj vyznání rodičů? (Uveďte prosím případný pozitivní i negativní vliv.)

2. Je pro vás důležitá duchovní orientace nebo náboženské vyznání blízkých osob (přátel, partnera, dětí)? Proč?

3. Je podle vás v rámci unitářské duchovní cesty nějak významná funkce rodiny? Pokud ano, uveďte prosím proč; pokud se domníváte, že není, můžete opět uvést důvody?

4. Posiluje podle Vašeho názoru unitářství rodinná pouta? Ať jste odpověděli jakkoli, můžete prosím ještě doplnit, zda to považujete za dobré, špatné, nebo nedůležité?

- První otázka směřovala k tomu, abychom se dozvěděli, jakým způsobem se k unitářství vlastně současní členové dostali. Víme, že nadějný vzestup unitářství narušily nejprve

události druhé světové války a zejména pak komunistická totalita, která mimo jiné programově zcela rozmetala cílenou práci s dětmi a mládeží. Na vlastní výchovu členské základny tedy unitářství muselo po desetiletí rezignovat. K udržení nějaké kontinuity pak zbývala buď možnost, že se princip dědění víry v rámci rodiny (typický zejména pro více konzervativní náboženství) uplatní i v unitářství, nebo další, že se k unitářství lidé dostávají po vlastních cestách, mimo své rodinné tradice.

Z ankety vyplynulo, že celé dvě pětiny respondentů a současných členů NSČU mají za to, že je rodiče v duchovním vývoji nijak neovlivnili. Ale téměř ve všech těchto případech bylo i doplněno, že tito respondenti pocházejí z rodin, kde se rodiče nějakým způsobem vymezovali proti víře – tedy například ateisté, komunisté... Nevyskytla se žádná odpověď, že by rodiče, kteří by sami praktikovali nebo alespoň latentně udržovali nějaké vyznání, unitáře, který odpověděl v anketě, po duchovní stránce nijak neovlivnili. Zbývajících tři pětiny dotázaných uvedly, že je vyznání rodičů ovlivnilo. Z toho jen necelých dvanáct procent uvedlo, že je vyznání rodičů ovlivnilo negativně, tedy tím, že se respondent vymezil proti rodičovské víře. Zbývajících téměř devadesát procent pak udává,

Jak moc mohou rodiče ovlivnit duchovní směřování svých dětí? (Foto © Katseyephoto | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

že je vyznání rodičů ovlivnilo spíše nebo jednoznačně pozitivně. Mezi negativními vlivy nebyl zmíněn žádný rodič unitář, v pozitivním vlivu se tato informace vyskytla v pětině případů (tedy že jeden nebo oba rodiče takového respondenta byli unitáři). Mezi dalšími dnešními unitáři, které pozitivně ovlivnilo vyznání rodičů, jsou jednak potomci evangelíků (nejčastěji uváděna Československá církev husitská), a pak lidé, kteří v dětství vyrůstali v duchovně inspirativním prostředí, aniž se jejich rodiče hlásili k nějakému konkrétnímu náboženskému proudu – tento vliv byl dotázanými popisován například jako „masarykovský humanismus“, „důraz na duchovní hodnoty“ a „duchovní prostředí rodiny“, ekumenický přístup, pěstovaný vztah k sakrálním památkám.

Můžeme z toho vyvodit závěr, že mezi současnými členy NSČU je jen velmi málo těch, kteří se k unitářství dostali prostřednictvím unitářských rodičů – jen necelých deset procent. Tento způsob přenosu víry je tedy v rámci našeho společenství (alespoň dosud) poměrně podružný. Zbývající část členské základny po-

chází zhruba z poloviny z prostředí, které na ně v dětství z duchovního hlediska působilo pozitivně. Tuto skupinu členů lze možná dobře popsat prostřednictvím jedné z odpovědí: „Spíše než přebírání názorů rodičů [pro mě] bylo důležité duchovní prostředí rodiny.“ Zbývajících cca čtyřicet procent dnešních členů pak přišlo z prostředí, kde se duchovní věci neřešily, nebo pro ně byl vliv vyznání rodičů negativní.

To ostře kontrastuje s výsledky obdobného průzkumu u křesťanských církví, kde bylo podle závěrů publikovaných Z. Nešporem přes devadesát procent současných katolíků a osmdesát procent členů Církve československé husitské vychováno ve stejné víře jako jejich rodiče (ačkoli zhruba dvacet procent jich však později víru, v níž byli vychováni, opouštěli). Lidí, co přešli ke křesťanským církvím z jiného než křesťanského prostředí je ve výzkumech Z. Nešpora zhruba deset procent, zatímco u unitářů v podstatě devadesát. Je jasné, že zde velkou roli hraje absolutní šíře členské základny, která je u nás v porovnání s křesťany mizivá, nicméně není to důvod jediný. Unitáři své děti k unitářství

Podobná duchovní orientace blízkých lidí může být cennou přidanou hodnotou lidských vztahů například kvůli síle čerpané ze sdílení. (Foto © Kolotype | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

vychovávají poměrně zřídka – jednak zřejmě proto, že jim v souladu s unitářskými principy mohou chtít zachovat možnost svobodné volby, a také pravděpodobně proto, že málokterý unitář žije v manželství či partnerství zase s unitářem, zatímco v jiných církvích jsou manželství souvěrců daleko běžnější. Vyznáním smíšené páry pak zpravidla ponechávají dětem ohledně víry daleko větší volnost, což dokládají i obecné sociologické studie.¹

- Na otázku ohledně významu duchovní orientace či vyznání blízkých osob (rodiny, přátel) pro dané jedince, odpověděla více než polovina účastníků ankety (padesát pět procent), že tuto skutečnost nepokládají za důležitou. Někteří doplnili, že to platí v případě, pokud je vyznání či duchovní orientace blízkých neomezuje, není vnucována ostatním nebo není extremistická. Téměř čtrnáct procent respondentů uvedlo ambivalentní odpověď („je i ne“, „nevím“) a třicet jedna procent, tedy téměř

třetina, uvedlo, že pro ně tato skutečnost z nějakého důvodu důležitá je.

Ti, co odpovídali, že pro ně duchovní orientace druhých důležitá není, doplňovali jako důvod například to, že pro ně je víra ryze osobní, až intimní záležitostí, o níž běžně nehovoří. Zajímavý je také názor, že je sice příjemné potkat se s někým podobně smýšlejícím, ale je to zároveň z velké míry „otázka štěstí“, což význam této události relativizuje.

Unitáři, kteří uváděli, že pro ně duchovní orientace blízkých důležitá je, to ovšem až na výjimky nevnímali jako prioritu (například pro výběr partnera, při získávání přátel, vedení výchovy dětí), ale spíš jako přidanou hodnotu (jako určité „plus“ či bonus): a to nejčastěji pro možnost vzájemného posílení postojů, sílu ze sdílení (toto slovo se vyskytovalo často), kvůli lepšímu porozumění si nebo pro vzájemnou podporu na duchovní cestě. Dost respondentů spojilo svou kladnou odpověď se zdůvodněním, že duchovní hodnoty unitářství jsou vlastně ryze lidské a sdílet s blízkými stejné či podobné lidské (třeba morální) hodnoty pro dobré vztahy důležité je. (Toto bylo hodně provázané s odpovědí na čtvrtou otázku, kde byli respondenti do-

¹ Zdeněk R. Nešpor, David Václavík a kolektiv, *Příručka sociologie náboženství*, Praha: Sociologické nakladatelství 2008, s. 216. Autoři uvádějí, že děti z rodin, kde je každý rodič jiného vyznání, nebo jeden bez vyznání, se „spíše úplně zbavují náboženských závazků, než aby si vybraly vyznání jednoho z rodičů“.

tazování přímo na význam unitářství pro rodinu.) Striktně kladná odpověď, „ano, jednoznačně“, se objevila pouze v jediném případě.

Ojediněle respondenti odpovídali ano ve smyslu nikoli konkrétního vyznání či orientace, ale ve smyslu, že je dobré mít kolem sebe „lidi s názorem“.

- Velmi jednoznačně dopadly odpovědi na otázku, zda je v rámci unitářské duchovní cesty významná funkce rodiny. Převážná většina účastníků ankety odpověděla kladně (sedmadesát šest procent), sedmnáct procent uvedlo nevyhraněnou odpověď (ve stylu „nevím“, „nedokážu posoudit“, „je i není“) nebo odpověď nevyplnilo. Zbývajících necelých sedm procent odpovědělo záporně a svůj názor zdůvodňovalo v podstatě velmi podobným způsobem. Dal by se vystihnout citací z jedné odpovědi: „svou cestu si musí najít každý sám“. Jedna negativní odpověď byla zapříčiněna špatným pochopením otázky.

Ti, co odpovídali kladně, uváděli zdůvodnění nejčastěji ve smyslu, že rodina je tak stěžej-

ním základem našich životů, že ji zkrátka nelze opominout či považovat v rámci jakéhokoli náboženství za nedůležitou. Další velká kategorie názorů by se dala přibližně shrnout do vyjádření, že smyslem unitářství je především harmonický rozvoj osobnosti a k němu je rodina také důležitým (byť nikoli nezbytným) prvkem, takže ji nelze na unitářské duchovní cestě ignorovat. Z konkrétních odpovědí citujeme: „rodina je pevný bod vesmíru“, „poskytuje člověku základní etické limity“, „je zpravidla prvním místem duchovního zasvěcení“. V komentářích účastníků ankety se pak opakovaly názory, že obojí (unitářství i rodina) by se mělo zabývat (sebe)výchovou a morálkou, oboje je (nebo by mělo být) o toleranci a otevřenosti, tudíž by se zkušenosti z unitářského společenství a rodinných vztahů v tomto ohledu měly obohacovat navzájem. Často byl také vysloven názor, že oboje je o sdílení.

Z odpovědí na tuto otázku se myslím pro inspiraci vyplatí uvést některé konkrétní: „Rodina je místo, kde si lze uvědomit, že tu nejsme jen sami za sebe, ale že máme zodpovědnost za

Rodina (i ve smyslu přeneseném na společenství) „je jádrem minulého, současného i budoucího osobního života jak v materiálním, tak v nemateriálním pojetí.“ (Foto archiv autorky.)

druhé [...], a to i v případě, že se můžeme dočkat zklamání“. Rodina „není přežitkem“, měl by to naopak být „být základní prvek unitářství“. Ano, protože rodina (i ve smyslu přeneseném na společenství) „je jádrem minulého, současného i budoucího osobního života jak v materiálním, tak v nemateriálním pojetí“. Ano, protože je základním „soudržným elementem“.

Objevil se také názor o možnosti ovlivnění dalších členů rodiny, byť výsledky první otázky tento předpoklad poněkud zpochybňují. Nicméně pravdou je, že ačkoli současné české unitářství s rodinou zase tolik nepracuje (osobně si myslím, že má v této oblasti spíš velké rezervy), drtivá většina jeho členů vnímá funkci rodiny pro unitářství jako velmi významnou. To ukazuje, že v této oblasti máme obrovský nevyužitý potenciál, stačí ho jej správně uchopit a rozvíjet. Což je podle mne velmi pozitivní a zároveň možná nejzásadnější výsledek této ankety.

- Poslední otázka mířila opačným směrem než předchozí, byla jejím nutným doplňkem. Už jsme zjistili, že pro unitářskou duchovní cestu má rodina velký význam. Co tedy obráceně: má také unitářství nějaký přínos pro rodinu? Posiluje rodinná pouta?

Padesát pět procent dotázaných odpovědělo, že ano. Oproti ostatním otázkám zde velká skupina účastníků ankety váhala vyjádřit jednoznačný názor (dvacet osm procent). Sedmáct procent pak odpovědělo záporně.

Ti, co odpověděli záporně, ovšem ani jednou neuvedli, že to zároveň vnímají jako správné. Zhruba polovina z nich to vlastně nehodnotí, další to nepovažují za dobré ani špatné, a cca třetina unitářů, kteří odpověděli, že současné unitářství rodinná pouta neposiluje, se vyjádřila ve smyslu, že je to „bohužel“ nebo „bohužel ne vždy“, tedy spíše špatně. Ona velká skupina dotázaných, kteří neuvedli názor, jej vesměs neuvedla proto, že podle svého mínění nemají potřebné zkušenosti. „Nemám s tím zkušenost“ nebo „nevím“ byly nejčastější typy odpovědí. Někteří odpovídali „nevím“, protože osobně tuto otázku nepovažují za důležitou. Zařadila jsem do této kategorie i odpovědi typu „má šanci je posilovat“ nebo „bylo by to skvělé“, protože tito respondenti nesdělili konkrétní ná-

zor na současný stav, jen vyjádřili svou naději či očekávání.

Ti, co vidí v tomto směru unitářství optimisticky, měli velmi zajímavé důvody, proč tomu tak je. Považují proto za přínosné z nich citovat i delší pasáže:

„Myslím, že unitářství vede tak jako i jiné duchovní nauky správně vykládané k dobru a v tomto smyslu podporuje i rodinné vazby.“ „Ano, posiluje. Právě proto, že unitářství je o člověku, o tom dobrém v nás.“ „Ano posiluje, protože s sebou přináší tolerantní přístup, který je ze své podstaty obtížněji narušitelný než přístupy nekompromisní. Unitářský přístup nejen v rodině bych charakterizoval jako Svobodu v Řádu či Řád ve Svobodě.“ „Jednoznačně ano. Pro mě moje víra znamená mimo jiné hledat své chyby a snažit se být lepším člověkem. Být prospěšným a platným členem širšího společenství. A kde by měl být člověk lepší než v kruhu svých nejbližších.“ „Ano, připomíná krásu odlišnosti a související potřebu respektovat jiné názory a modely chování, byť s nimi nemusíme souhlasit. Tím přispívá rodinné pohodě.“

Vyznění ankety je bezpochyby v mnoha ohledech zajímavé. Ovšem co může konkrétně přinést současnému českému unitářství? Může se stát inspirací duchovním v jejich práci s jednotlivými společenstvími? Nebo nějak motivovat samotné obce k nové sféře činnosti či programům? Rozšíří nám řadovým členům úhel pohledu i o jinou než vlastní perspektivu? Pomůže lépe určit aktuální silná i slabá místa našeho společenství? Dotkla se anketa tématu, o němž mezi sebou příliš nemluvíme, ale zároveň máme pocit, že je důležité? Věřím, že zejména pro poslední tři zmíněné možnosti by výsledky ankety mohly být užitečné. Svědčí pro to i fakt, že se do ní (alespoň v některých obcích) dobrovolně, a pokud mohu soudit, tak i s chutí zapojilo překvapivě velké množství členů, přičemž většina odpovědí podle mého názoru nebyla ve stylu „nějak splnit úkol“, ale bylo z nich patrné, že jsou promyšlené a že se jejich autoři chtějí o své názory opravdu podělit.

Rodina není pro české unitářství podružným fenoménem, byť z profilu členské základny se to tak může na první pohled jevit. Ovšem prá-

Posiluje unitářství rodinná pouta? (Foto © Thailandonly | Imagio.cz | Dreamstime.com.)

vě proto je důležité nedělat povrchní závěry, ale pokusit se o hlubší analýzu, širší diskusi. Píši pokusit, protože není v silách redakce Tvůrčího života udělat mezi našimi členy vyčerpávající průzkum. Naším úkolem je spíše aktuální a palčivá témata vyhledávat, otevírat a předkládat je čtenářům (zejména unitářům) jako podněty k dalšímu přemýšlení či diskutování. To se v tomto případě snad podařilo. A proto-

že časopis má omezenou kapacitu a také ne ke všem členům se možnost vyjádřit se dostala, otevřeme zároveň stejné téma i na intranetové diskusi, kde bude mít časopis stálou platformu. Pokud vás pozice a význam rodiny v unitářství zajímá, máte názory či nápady, o něž se chcete podělit, udělejte to prosím. Přístup na intranet najdete na www.unitaria.cz v dolní části stránky.

Kristýna Ledererová Kolajová

Unitářství a rodina pohledem duchovních NSČU

1. Mezi členskou základnou českých unitářů se velmi málo vyskytují rodinné vazby (tedy případy, aby byli unitáři oba manželé, případně rodiče a děti). Čím si to vysvětlujete? Zvýhodňuje či znevýhodňuje to nějak naši náboženskou společnost?

2. Má v sobě unitářství v současnosti potenciál k přenosu této víry v rámci rodiny?

3. Je v unitářství a jeho hodnotovém žebříčku nějak ceněna rodina a rodičovství? (Případně uveďte v čem.) Liší se v tomto ohledu unitářství od jiných (především státem registrovaných náboženství)?

4. Staráte se ve svých obcích nějakým způsobem o posilování významu rodiny, případně zaměřujete některé své programy přímo na rodiny? Nebo je pro vás podstatnější a přínosnější orientovat se na jednotlivce?

5. Zajímá vás pro vaši duchovenskou práci, jak jsou v oblasti spirituality vzdělávány a vychovávány děti unitářů?

6. Podle sociologických studií se ukazuje, že i v dnešní české společnosti má religiozita rodičů (zejména matek) vliv na religiozitu jejich potomků.¹ Má pro unitářské duchovní tento poznatek význam?

Odpovědi jednotlivých duchovních:

Vlastimil Krejčí, duchovní Obce unitářů v Teplicích

1. V rámci Pražské obce unitářů je zřetelně viditelný posun k lepšímu, především díky práci Petra Samojského. Na nedělních shromážděních se čím dál víc objevují noví mladí lidé, často partneři, někdy i s dětmi. Tento trend je poměrně čerstvou skutečností a po mnohaletém úsilí to vypadá, že toto úsilí nebylo vynaloženo marně.

Co se týče českých unitářů obecně, je pravda, že rodinné vazby mezi našimi členy jsou spíše výjimkou. Zda to je důsledek nějakého unitářského specifika, se můžeme jen dohadovat, ve hře bude více faktorů zkombinovaných dohromady. Jedním z nich je podle mého názoru poměrně složitá otázka identity českého unitářství a vlastně unitářství jako takového. Když má unitář odpovědět na otázku: „A kam ty to vlastně v neděli chodíš? Co to je zač?“, není pro něj jednoduché zformulovat pádnou odpověď, jakou mohou dát věřící například křesťanských církví. Pro uspokojivou odpověď je nutné rozhovřit se víc zešíroka. To pro leckoho není snadné. Na druhou stranu, když se tuto překážku podaří překonat, často unitářství osloví – paradoxně právě tou nedogmaticností a otevřeností, která jednoduché zařazení ztěžuje.

2. Myslím, že unitářství má potenciál k „přenosu víry“ v rámci rodiny velký, otázkou je, jak se tento potenciál následně uplatní v praxi. Je zřejmý rozdíl mezi přímým působením například matky na malé dítě a mezi působením mezi partnery navzájem nebo staršího „dítěte“ na rodiče. V každém z těchto případů mohou a pravděpodobně budou silněji účinkovat trochu jiné unitářské hodnoty. A protože naše unitářské hodnoty vnímám jako vhodné pro všechny tyto interakce uvnitř rodinného kruhu, považuji tento potenciál za opravdu silný.

3. Vezmeme-li české unitářství, pak například v našich současných devíti principech není o rodině ani slovo. Přesto si myslím, že rodina jako hodnota je v unitářství ceněna, jen u nás není dosud patřičně verbalizována.

Zdůrazňujeme svobodu a toleranci, otevřenost, takže se relativně často setkáme například s proklamovanou podporou registrovaných partnerství, ale rodina jako hodnota a ještě více výchova dětí nejsou možná tolik vidět. Nicméně rodinu lze jako hodnotu unitáři ceněnou vnímat v kontextu i v konkrétních detailech. Běžely programy zaměřené na rodiče s dětmi, vydali jsme dětskou knížku o etice a podobně.

¹ Zdeněk Nešpor, Rodina / domácnost jako náboženská skupina v procesu transformace, *Lidé města / Urban People* 12, 2010, č. 1, s. 55.

„Myslím, že rodina jako hodnota je v unitářství ceněna, jen u nás není dosud patřičně verbalizována.“

(Stěna s okenními vitrážemi, North Shore Unitarian Church, Bannockburn, foto Suzanne Roe Dirsmit, 2009, www.commons.wikimedia.org/wiki/File:North_Shore_Unitarian_Church_Sculptured_Fused_Glass_Wall.jpg.)

Unitářství má mezi náboženstvími specifické místo především právě vyzdvihováním svobody a jedinečnosti. S jistou dávkou zjednodušení lze konstatovat, že u jiných náboženství, nejen křesťansky laděných, je téma rodiny úzce spjata s tradičními hodnotami, které jsou daleko více zdůrazňovány, včetně odkazů do historie, na svatá písma nebo práce církevních autorit.

Oním zdůrazňováním svobody u unitářů dochází jaksi samovolně k určitému vytrácení se tématu rodiny, protože rodina je tradičně vnímána spíš jako pouto. Přesto, jak jsem uvedl, rodinu v unitářství vnímám jako silnou hodnotu. Jen je potřeba tuto hodnotu více a lépe zdůraznit.

4. Podle mého názoru je příprava programů zaměřených na rodiny jednou z podstatných součástí práce v obci a já osobně se budu snažit takové programy zavádět do praxe.

Přínos takových programů pro rodiny je zřejmý hned na několika úrovních současně. Kromě naplnění služby programu samotného, který z podstaty věci působí na všechny zainteresované generace, tedy děti, rodiče a často i prarodiče, a také kromě působení na úrovni výchovy dětí, se projeví přínos i v prezentaci unitářství, které chodem takových programů může přejít více do povědomí lidí v dané lokalitě.

5. Je to otázka směřovaná mimo jiné do sféry pastorační práce a vzdělávacích programů. Mě osobně otázka výchovy zajímá už pro to, že jsem měl pedagogiku a psychologii jako jedny ze stěžejních programů na teologické fakultě. V současné době je těžiště unitářské spirituální výchovy dětí hodně na rodičích, případně také v působení duchovního v rámci shromáždění. Bylo by hezké do budoucna otevřít nějaký náš stálý unitářský vzdělávací program, zaměřený tímto směrem. Jednak pro děti, ale dovedu si představit i vzdělávací programy pro rodiče.

6. Myslím, že bez ohledu na sociologické studie je takový vliv mezi členy rodiny zřejmý. A v případě matky a dítěte patrně obzvlášť. Jak bylo již výše zmíněno, vazby v rámci rodiny je zapotřebí mít na paměti a z hlediska duchovenské práce pak vytvářet podmínky pro to, aby tyto vlivy mohly pozitivně působit. Těmi podmínkami mám na mysli nejen působení duchovního během pravidelných shromáždění, ale právě organizování programů pro rodiče s dětmi nebo rodičovský vzdělávací program a podobně.

Na závěr bych chtěl vyjádřit dík za otevření diskuse právě k tématu rodiny, protože mám pocit, jako kdyby se toto téma v prostředí českých unitářů nenápadně posunovalo na okraj. A to by byla velká škoda!

„Unitářství, jak ho vnímám já, je založeno na svobodné pospolitosti bytostí, které si dávají domov a rodinu. Ať míněno v úzkém slova smyslu „blízká rodina“ anebo v širším „společenství“. Myslím, že všichni usilujeme o totéž: nebýt samotami, ale domovy.“ (Unitářský Meeting House, Madison, USA, foto Matt Castro, www.commonswikimedia.org/wiki/File:UM_1.jpg.)

Karolina Sofie Kučerová, duchovní Liberecké obce unitářů

1. Domnívám se, že české unitářství dává velký prostor k rozletu v pojetí individuální spirituality. To může být částečně důvodem, že člověk hledá odpovědi na otázky, které mu kladé život, i za hranicemi „své rodiny“ a buď je nalézá, nebo také nenalézá v prostředí podobně se tážících. Nerada bych se pouštěla do hodnotových soudů ohledně výhod či nevýhod, vždy záleží na úhlu pohledu.

2. Rozhodně ANO. Unitářství je především o dialogu a vytváření prostoru pro formování určitého duchovního spění neboli „dospívání“. Pro osobnostní rozvoj malého (mladého) človíčka je tento dialog stejně důležitý, jako u biologicky dospělého jedince...

3. Unitářství, jak ho vnímám já, je založeno na svobodné pospolitosti bytostí, které si dávají domov a rodinu. Ať míněno v úzkém slova smyslu „blízká rodina“ anebo v širším „společenství“. Myslím, že všichni usilujeme o totéž: nebýt samotami, ale domovy.

4. Pro mě je důležitý konkrétní člověk a vše, co ho obklopuje. Tedy i jeho rodina. V okamžiku, kdy mi ten druhý otevře své srdce, pozval mě tím i do své rodiny, stejně tak jako do své samoty. Toho si nesmírně cením.

5. Otázka výchovy dětí je velmi zásadní. Náznaky na způsob výchovy a vzdělávání jsou různé. Jsem přesvědčena, že „edukativní politika“, zaměřená liberálně, nebo naopak autoritářsky není pro zdravý rozvoj jedince úplně v pořádku. V obou případech je totiž manipulativní. Rozmělňující a nekritickou tolerancí nebo přílišnou a despotizující přísností. Musí existovat kompromis, ale také hranice, proto je forma osobního příkladu, dialogu, který umožní vzájemné pochopení, zásadní. Nejen děti se vychovávají, i my se stále a stále vychováváme. A sice: pochopit se a vzájemně respektovat.

6. Religiozita dávaná po douškách s mateřským mlékem již od dětství je semínkem pro chápání a ustavování světa, je to otisk a vzorec. Tento poznaček je věčný jako lidstvo samo, protože vychází z religiozity jako takové. Je jen na člověku jako samostatném jedinci, zda po stopách svých rodičů půjde, anebo nikoliv.

Luděk Pivoňka, duchovní Obce unitářů v Plzni

1. Podle mého názoru je to dáno především samotným charakterem unitářského náboženství. Přijmout nebo odmítnout toto náboženství není otázkou života a smrti. Kdo jej odmítne, nemusí se obávat věčného zatracení, a kdo jej přijme, nemusí se dočkat věčného ráje. Motivace k tomu, aby se někdo stal unitářem, není tedy příliš veliká. Proto unitářští rodiče své děti k této duchovní cestě žádným horlivým způsobem povětšinou nevedou.

2. Unitářství má jistě potenciál k přenosu své víry v rámci rodiny, ale bude to především záležet na nadšení jednotlivých rodičů. Kdo sám nehoří, nemůže chtít zapalovat druhé.

3. V současném českém unitářství není úloha rodiny nijak zvlášť vyzdvihována. To si myslím, že není pro budoucnost naší náboženské společnosti příliš dobré. Bohužel rodina je v celé české společnosti v určité krizi a unitářské rodiny v tom nejsou žádnou zvláštní výjimkou.

Pouze některé církve a možná i některá jiná světová náboženství (o nich mám mnohem méně praktických informací) kladou větší důraz na význam rodiny, například křesťanské pochody pro rodinu. Tyto aktivity však vrací českou společnost spíše do konzervativní minulosti a přináší jen velmi málo objevného nebo pokrokového.

4. Bohužel v naší plzeňské obci nemáme zatím žádné zvláštní programy pro rodiny, neboť mezi našimi členy převládají spíše senioři, svobodní a rozvedení. Takže programy Unitarie jsou prozatím určeny především jednotlivcům.

5. Ano, zajímá. Každá dobrá inspirace pro vzdělávání a výchovu našich dětí je vítána.

6. To je zajímavé sociologické zjištění, přes to platí, že bez nadšení a dobrého příkladu rodičů žádné velké duchovní ovoce při výchově svých potomků nesklidíme. V tomto smyslu mají výhodu velké náboženské organizace, které i z toho mála vytěží mnohem více. Proto je katolická církev stále největší duchovní společností v naší republice.

„Unitářství má jistě potenciál k přenosu své víry v rámci rodiny, ale bude to především záležet na nadšení jednotlivých rodičů. Kdo sám nehoří, nemůže chtít zapalovat druhé.“

(Unitářský sbor v New Orleans, 1909. Vchází tehdejší prezident USA Howard Taft. Foto John N. Teunisson, 1909, www.commons.wikimedia.org/wiki/File:TaftUnitarianChurchNOLA1909.jpeg.)

Jarmila Plotěná, duchovní Obce unitářů v Brně

1. Věkovou skladbou členské základny. Starší členové, pocházející z původních unitářských rodin, jsou často již ovdovělí a jejich potomci v první a druhé generaci (tedy jejich děti a vnuci) již unitáři nejsou nebo nežijí v ČR (důsledek vystěhovalectví z dob totality). Nově přicházející mladší zájemci o unitářství buď ještě vlastní rodiny nemají, nebo mají (uzavřeli například i sňatek v unitářském duchu), ale stávají se většinou spíše příznivci, nikoli členy. Jeden z hlavních důvodů vidím v přerušení kontinuity unitářství jako životního stylu celých rodin za čtyřicet let nesvobody, kdy unitářství bylo více intelektuálním proudem a vyjádřením osobního názoru na svět, případně individuálně pojatou revoltou proti totalitě. To nás stále ještě, i v současnosti, znevýhodňuje. Situace se mění jen postupně, alespoň někteří rodinní příslušníci našich unitářů se stávají aktivními členy.

Pro nás duchovní by zřejmě mělo být samozřejmostí, že alespoň naši nejbližší nás v naší cestě podporují a jsou v unitářství rovněž nějakým způsobem přítomni (pokud možno členstvem, pomocí, podporou unitářského hnutí).

2. Ano, určitě má. Jedním z ukazatelů je i současný zájem o svatební obřady v unitářském duchu.

3. To souvisí s odpovědí na druhou otázku. Zájem o naše svatební obřady znamená, že veřejnost si nás spojuje s obřadem vzniku manželství, tedy i založení rodiny. V tomto se skutečně můžeme lišit od jiných (především státem registrovaných náboženství), unitářství by mělo být především zodpovědným způsobem života a moudrým životním stylem.

4. Ano, jednoznačně se zaměřuji na zdůrazňování odpovědného přístupu k manželství, a to v rámci své obce a při pohovorech se snoubenci.

5. Velmi, jenže ne vždy je snadné dopátrat se „nadějně“ odpovědi. Často slyším, že největší vliv má kolektiv vrstevníků, koníčky a internet. Nedomnívám se však, že tento stav je konečný a neměnný.

6. Má a sama jsem toho příkladem, maminka ač původně katolička, měla k unitářství blízko, neboť pro ni zbožností byla její osobitá cesta, svobodná a nedogmatická. Po letech jsem se dozvěděla, že její otec, můj dědeček, odebíral unitářský časopis Cesty a cíle. (Inu, cesty víry jsou různé, ale religiozita rodičů má významný vliv.)

Petr Samojkský, duchovní Pražské obce unitářů a Obce širšího společen- ství českých unitářů

1. Když je víra silná, smysluplná, otevřená, tolerantní a přitom obecná, může oslovit široké řady lidí a být běžně sdílena v rodinách. Na straně druhé když je víra exkluzivně vyprofilovaná, svérázná a uzavřená, pak oslovuje jen určité jedince. České unitářství v dobách svého vzniku bylo tou první variantou, v dobách komunismu bylo degradováno na tu druhou. Došlo k regresi vývoje, vlivem politických podmínek byl zastaven liberalizační proces, tedy proces osvobození a osvobození, což je ústřední motiv unitářství. To začalo být v dobách 60. až 80. let vnímáno jako „deštník“ bez vlastního obsahu, zaštiťující různé náboženské a duchovní směry, ze kterých může volně čerpat nebo je dokonce reprezentovat. Tato nálepka povrchního eklekticismu se těžko odstraňuje, a to tím spíše, že v oněch dobách minulých jsme ztratili rodinně orientovanou členskou základnu, a tak si o nás veřejnost vytvořila dojem, že jsme něco jako individualisticky orientovaný spolek sdružující kvaziintelektuální excentrické jedince se svérázně vyprofilovanými názory na svět.

2. Samozřejmě. Unitářství je svým způsobem ideální platformou pro člověka dnešní doby, který žije v rámci rodiny (bez ohledu na to, zda rodinu definujeme jako okruh rodiče – děti nebo v širším sociálním kontextu). V první řadě se ovšem české unitářství musí oprostít od své sebestředné exkluzivity. Naše tradice má v sobě mnoho cenných a použitelných prvků, které lze jen „oprášit“ a i v dnešní době budou aktuální. Nakonec stačí jen i nahlédnout k našim přátelům v zahraničí, bez ohledu zda ve směru východním nebo západním, severním nebo jižním, abychom mohli čerpat další

„Unitářství je svým způsobem ideální platformou pro člověka dnešní doby, který žije v rámci rodiny, bez ohledu na to, zda rodinu definujeme jako okruh rodiče – děti nebo v širším sociálním kontextu.“

(Interiér prvního unitářského sboru v Rochesteru, foto Naquib Hossain, 2012, www.commonswikimedia.org/wiki/File:Sanctuary_with_light_wells_at_First_Unitarian_03.jpg.)

inspiraci. Sama podstata unitářské víry podporuje rodinu jako takovou, a bylo by tedy podivné, kdyby rodiny v unitářství nespátřovaly zdroj posily a inspirace. Anebo jinak – byl by to doklad naší vlastní neschopnosti prezentovat unitářství jako moderní, svěbytný duchovně založený směr, který má aktuální program a poselství pro člověka 21. století. V okamžiku, kdy si naši členové uvědomí, jak skvělé pro ně samotné je sdílet se svými nejbližšími víru, reflexi a v neposlední řadě konkrétní skutky pomáhající druhým, bude to jinak.

3. Unitářství je oproštěné od biblicky (nebo jinak) dogmatických pojetí způsobu života, je tvůrčí, flexibilní a živé (respektive s ohledem na první bod má takové být). Je soustředěné na podporu duchovního vývoje člověka sub specie aeternitatis a tam mezilidské vztahy hrají zcela klíčovou roli. Jeden z výchozích pilířů unitářství je vztah k člověku (vedle vztahu k Bohu,

tedy tomu, co nás přesahuje) a duchovní práce na sobě, a protože rodina je nejbližším sociálním kontextem jedince, zasluhuje si oprávněně velkou pozornost. Právě v té svobodomyšlnosti a oproštěnosti od předsudků a klišé spolu s pružností a adaptabilitou tkví bezprecedentní výhoda unitářství oproti běžným náboženským tradicím.

4. Při našich hlavních programech se snažíme být důsledně rodinám otevření. Při shromážděních je k dispozici dětský koutek, a když je to jen trochu možné, pořádáme programy pro děti a děti mají také vymezený čas během shromáždění. Osobně se během let své duchovenské služby snažím vytvářet i zvláštní programy, které by význam rodiny posilovaly. Nedávno jsem právě za tím účelem založil manželský klub, který je zaměřen na podporu nově (ale i dříve) založených rodin. Prakticky řečeno: prostor v něm najde každý, kdo v jakkoliv

definované a pojaté rodině žije. Rodiny dostávají měsíčně vydávaný zpravodaj s inspirací orientovanou na různé otázky související s rodinným životem, osobně jim poskytují radu, pomoc nebo inspiraci, když to potřebují. To je ale teprve začátek, další na řadě bude projekt inspirace rodinám pro jejich osobní, respektive rodinnou spiritualitu.

5. Z hlediska provázanosti po sobě jsoucích generací, a tedy i naší budoucí členské základny, na tuto otázku nelze odpovědět jinak než ano. Samozřejmě to nás, unitářské duchovní, musí zajímat. Problémem je spíš již zmíněný nedostatek rodin v řadách našich členů, nedostatek vzdělání v řadách dobrovolníků v našich obcích a vlastně i nedostatek vzdělání na straně duchovních, kteří by měli své obce odborně vést a vzdělávat. Osobně jsem měl štěstí, že jsem během sedmi let studií v zahraničí dostal příležitost poznat podrobně problematiku práce s dětmi a s rodinami a i se jí prakticky naučit; za to jsem velmi vděčný. Velkou naději můžeme spatřovat v Unitářské akademii, která se v současné době na půdě NSČU připravuje. Ta by měla navázat na dřívější tradici unitářského vzdělávání, která byla přerušena v 50. letech 20. století.

6. Je báječné, že i dnešní sociologické studie dokazují to, co bylo naprosto samozřejmou pravdou po generace. Ano, rodiče, a zejména maminky, mají významný vliv na religiozitu dětí. Ale pravdou také je, že všechno je propojeno neviditelným poutem, jedna věc ovlivňuje druhou, to jen my často ono propojení a vliv nepozorujeme a nejsme si ho vědomi. Tím chci říct, že maminky dozajista mají vliv na religiozitu dětí, ale také jejich manželé mají vliv na religiozitu svých manželek (a naopak), přátelé jejich rodin na sebe rovněž působí, a ovlivňují tedy svou religiozitu navzájem. My lidé jsme jako kruhy na

vodě, vše, co děláme a jací jsme uvnitř svých duší, má dopad na svět kolem nás. A tak i když se nám zdá, že my (pokud nejsme zrovna maminkou malého dítěte) nemáme na religiozitu našich potomků vliv, je to omyl. To, jak žijeme, jak se vztahujeme ke světu, k Bohu (tomu, co nás přesahuje) a k druhým, čili způsob naší religiozity, má vliv jak na nás, tak na naše bezprostřední okolí i v širším kontextu na celý svět, naše potomky nevyjímaje. Připusťme tento fakt. Zamysleme se nad důsledky. A promluvme si s našimi blízkými, přáteli a známými o tom, co nám naše svobodomyšlná víra přinesla, čím nám prospěla, jak nám otevřela dveře vnímání a umožnila dělat něco pro druhé – a přizvěme je k tomu obrodnému procesu. Věřte, že tím velmi pozitivně ovlivníte religiozitu budoucích generací.

„A promluvme si s našimi blízkými, přáteli a známými o tom, co nám naše svobodomyšlná víra přinesla, čím nám prospěla, jak nám otevřela dveře vnímání a umožnila dělat něco pro druhé – a přizvěme je k tomu obrodnému procesu. Věřte, že tím velmi pozitivně ovlivníte religiozitu budoucích generací.“ (Unitářský kostel v rumunském Abrudu, foto Mihai Andrei, 2011, www.commonswikimedia.org/wiki/File:Abrud_Biserica_Unitariana_Interior.jpg.)

Rodina mé prababičky

Tomáš Herajt

„[...] Vám, drahý otče a matko, Vám, milé sestřičky, chtěl bych v souvislosti s mým koncem říci toto: naše rodina neměla nikdy na různých ustláno, na rozdíl od některých příslušníků našeho rodu, ale je jí souzeno něco, co je velkým darem, kterého se nedostane každému: schopnost hrdinně a vyrovnaně snášet utrpení a nepřízně osudu. Jsem přesvědčen, že tato vzácná schopnost dosud nevytizela z našeho rodu a že zůstane mu navždy uchována. [...] Prosím, abyste si toto uvědomili, kdykoliv se dostaví chvíle duševní stísněnosti. [...] Tatínku i maminko, ještě jednou Vám za všechno děkuji, vzpomínám na Vás s úctou a vděkem. Vy mně máte mnoho co odpouštět, prosím Vás, abyste tak učinili. Odcházím z Vašeho rodinného kruhu, ale věřím, že se tím pevněji semknete všichni dohromady. Přijměte poslední polibek a stisk ruky. [...]“

Prababička, obraz Clary Waltherové, 1901. (Foto www.commonswikimedia.org/wiki/File:Glaspalast_München_1901_066.jpg.)

Tato slova napsal v kobce ostravské věznice šestadvacetiletý Mirek. Za sebou měl útěk z vězení, kde si odpykával šest let za vyzvědačství (podle zákona č. 50/1923 Sb.). Po dopadení jej čekalo brutální vyšetřování Státní bezpečnosti. Po něm vykonstruovaný soudní proces, ve kterém mu režiséri těch nejhorších hororů, jaké kdy u nás byly k vidění, přisoudili roli vůdce protistátní skupiny. Za vyzvědačství, velezradu a další trestné činy byl odsouzen k trestu smrti. Svůj poslední dopis, ze kterého je citováno, napsal asi devět hodin před tím, než na něm byl

trest vykonán. Poslední přání, vidět se s rodinou, mu nebylo splněno. I jeho poslední slova se dostala k posledním žijícím sourozencům až v roce 1993.

Mirek byl můj prastrýc a byl popraven po politickém procesu v srpnu 1952. Moje babička byla jeho sestra. Když jsme byli s bratrem děti, bylo už babičce kolem sedmdesáti let. Občas nám vyprávěla o své rodině. Nikdy nevzpomínala na to zlé, kdy jim někdo ublížil, kdy je postihlo neštěstí, kdy se jim nedařilo, kdy neměli téměř ani co jíst. Vzpomínala s láskou a něhou

na svou maminku, na to, jak tvrdě pracovala a jak dovedla pečovat o své děti. Vzpomínala na svého otce, jak nikdy neztrácel humor a dobrou náladu. A každý večer se pomodlila otčenáš a vzpomněla svých blízkých. I těch, kteří již nebyli. Babička zemřela a zůstaly jen vzpomínky na její vyprávění, které však dítě málo vnímá a sotva v něm hledá nějaký smysl. Bylo to jen povídání z časů dávno zapomenutých.

Později jsem začal pátrat po dějinách svého rodu a dozvěděl jsem se zajímavé věci. Pradědeček se narodil jako nejstarší ze čtyř bratrů. Po smrti otce nastoupil ve svých třinácti letech na práci do sklárny, aby rodinu uživil. Vyučil se ševcem a vrátil se na rodné Valašsko. Oženil se s dcerou sedláka, která byla již několikátou dívkou z mnoha dětí a spíše než dcerou byla další děvečkou na statku. Dva synáčci mého pradědečka zemřeli na záškrt, když jim nebylo ani půl roku. Pak se narodila první dcera. Bylo jich potom ještě devět a jediný syn. Mirek... Praděd začal budovat svou dílnu a byl povolán na fronty světové války. Vrátil se nemocný po útoku plynem. Leukémie a Baťa ho zničili. Zbytek života prožil jako dělník či noční hlídač. Byl odkázán na pomoc svých nejbližších. Prababička tvrdě pracovala, často v nedůstojných podmínkách, jen aby mohla zajistit svou rodinu. Povedlo se. Nejstarší dcery se vdaly, další děti se vyučily a našly si slušná povolání. Cíl prababičky, aby nemusely žít v bídě, ponížení a tvrdé robotě, se podařil.

Po roce 1945 si praprarodiče našli domek na Rýmařovsku, které hledalo nové obyvatele po odsunu německého obyvatelstva. Starší dcery již byly z domu, doma byl Mirek a dvě nejmladší, které podporovaly své rodiče. Přehnal se únor 1948 a Mirek byl povolán na vojnu. Dostal první trest za vyzvědačství. Z vězení v Opavě uprchl a rok se skrýval. Když ho dopadli, byl mučen a souzen. Před popravou mu nedovolili vidět se s rodinou. Rodina ani neznala jeho datum smrti a místo jeho posledního odpočinku zůstává dodnes záhadou. Zoufalá matka šla do Prahy prosit samotného Klementa Gottwalda

o milost pro svého syna, ale ten ji samozřejmě nepřijal. V roce 1952 zemřel pradědeček. Před Vánoci. A prababička? Zemřela ve svých devadesáti dvou letech v roce 1978. Zemřela smířená se všemi a se vším. Víím, jak na ni vzpomínala babička a jak si ji pamatuje moje matka. Prababička měla starost, aby se rodina měla dobře, až pak myslela na sebe. Přes to, co jí život připravil, nezatrpkla, dokázala odpouštět, svůj osud brala tak, jak přišel. Moje prababička byla věřící, upřímně věřící. Babička si do svého deníku zapsala tato slova: *„Nikdo není dokonalý. Nikdo nemůže žít spokojeným životem bez dostatečné ochoty odpouštět. Žádné manželství nemůže být šťastné bez trpělivosti a shovívavosti na obou stranách. Nikdo nemá ubožejší život než neodpouštějící, nesmiřitelný člověk. Dělá si vlastní peklo a žije v něm. Někteří z těchto lidí někdy odhánějí vlastní děti od svých dveří, činí ze svých domovů místo smutku. Úspěšně žít neznamená žít na útraty jiných. Znamená to žít s nimi...“* Věřím, že část těchto slov byla od mé prababičky. Žena, které osud připravil jen rány, odříkání, ponížení a tvrdé živobytí, dokázala v upřímné víře a harmonické rodině prožít plný a hodnotný život. Díky lásce k Bohu a svým bližním. Lásce, která byla vzájemně sdílená a trvala do té doby, dokud žil poslední člen této rodiny.

A tak se zamýšlím na našimi životy a nad tím, jak málo dokážeme upřímně hledat smysl života v našich rodinách, jak málo se dokážeme obětovat těm, které bychom měli mít nejraději. Kolik sobectví a prázdnoty dnes člověk najde v rodinách. V rodinách, kde jeden o druhého nemá zájem a každý žije jen ten svůj život, tak jedinečný, úspěšný a pohodlný. Moderní technologie a imaginární internetový svět plný těch správných vzorů nám dává pocit, že to děláme dobře. Jak povrchní je ten svět, tak povrchní jsou naše city. Ale co když přijde nějaká zkouška? Nemoc, nezdar nebo nehoda. Málokdy se jí dokážeme postavit, často utíkáme. Hledáme nové vztahy, nové rodiny... Vždyť je to tak jednoduché... Prázdné vztahy, prázdné rodiny, prázdní potomci...

Kam zmizel Bůh a upřímná a plně sdílená láska mojí prababičky?

Náboženství v (mé) rodině

Vlastimil Krejčí

„Rodina je základ státu“ hlásalo se za mého dětství, krom mnoha jiných hesel, která už ovšem byla zaměřena daleko víc ideově. Nikoli však směrem k náboženství, ale naopak od něj. V dětství jsem střídavě pobýval v prostředí mých rodičů a střídavě v prostředí prarodičů ze strany otce a ani jedno z nich nebylo orientované k idejím proklamovaným tehdejšími režimem. Nicméně – žádné z těchto prostředí nebylo nakloněné ani k myšlenkám náboženským. Víra v rodině, ze které jsem vzešel, nebyla zakořeněna, ba právě naopak...

Když k tomu přičteme striktní potlačování jakýchkoli náboženských myšlenek v tehdejších vzdělávacích systémech základního a posléze středního školství, je dost s podivem, že se ke mně vůbec nějaké otázky související s vírou a náboženstvím dostaly a že jsem si je jako dítě a dospívající pokládal.

Ale pokládal, i když z nejbližšího okolí přicházely odpovědi typu: „na to máš ještě dost času, se takhle ptát“. Což pochopitelně dítě uvede do ještě většího zmatku, protože *kdy* se tedy může zeptat? Jako že večer? Nebo snad zítra?

Na druhou stranu mí rodiče četli na tehdejší dobu dost progresivní knížky o výchově dětí a naštěstí jsem vyrůstal pod vlivem poměrně liberálně pojatého vedení. Vím to jednak proto, že jsem to i sám tak vnímal, a také proto, že jsem uměl číst poměrně brzy a ty knížky rodiče nijak efektivně neschovávali.

Odpovědi na otázky ohledně života, vesmíru a tak vůbec jsem tedy hledal jinde než ve vlastní rodině. Materialistická filozofie takzvaného vědeckého světového názoru, která se oficiálně učila, mi na základní škole připadala taková „chudá“. Byl to spíš pocit, ale dost silný. A jak přibýlo roků, otevřel se v pubertě i prostor na nějaké abstraktní uvažování. A také čtení knih, které se nedaly koupit v tehdejší obchodě, přes kamarády a známé se však daly sehnat jejich na psacím stroji podomácku vyrobené opisy.

To byl panečku zmatek! Od křesťanství přes jógu, hinduismus, buddhismus až po prvorepublikovou ezoteriku, mystiku a magii. Všechno mi to splývalo. Všechno mi přišlo svým způsobem pravdivé a zároveň svým způsobem „úplně mimo“. A co teprve dnes! Když si představím někoho dospívajícího v současné době, kdy jsou téměř v každém knihkupectví k mání tuny spirituální i „spirituální“ literatury, musí pro něj být opravdu

obtížné se v té záplavě nějak zorientovat. Takový dospívající člověk se zájmem o nějakou spiritualitu nemá prostě šanci přechít a vstřebat všechny ty možné i nemožné myšlenkové proudy a udělat si pak nějaký vlastní názor. Možná právě proto mají rodinné vztahy a vazby v takovém případě ještě větší význam než dříve.

Existuje pochopitelně více scénářů, jak rodinné vazby působí ve vztahu k náboženství. Takový „hledačský“ scénář, kdy rodiče nemají k náboženství blízko a syn nebo dcera se vydávají spirituálním směrem takřikajíc „na vlastní pěst“, je myslím poměrně častý. Co tedy povětšinou na takové hledačské cestě následuje? Když nepřijde ovlivnění z kruhu rodiny, přijde často z okruhu přátel.

V mém případě to byli přátelé, kteří vyrůstali v rodinách naopak nábožensky založených, v rodinách tradičně protestantských. Při návštěvách jsem mohl vnímat to úplně odlišné klima. Mezi rodinou, ve které jsem vyrůstal, a těmito rodinami jsem vnímal propastný rozdíl ve všech rovinách. A navíc, já prožíval totální duchovní chaos, oni měli jasné odpovědi.

Tenkrát jsem nebyl schopen dostatečně vnímat negativní dopady dogmatu. Křesťanství mě v tu dobu upoutalo. Začal jsem pravidelně navštěvovat setkání křesťanské mládeže, na která jsem dojížděl do sousedního města. Rodiče byli zprvu zděšení. Nelíbilo se jim to. Zvláště, když jsem s sebou začal vozit svou o čtyři roky mladší sestru. V naší rodině v tu dobu tedy panoval jistý náboženský rozkol. Nicméně nakonec rodiče usoudili,

že je to lepší, než kdybych někde bral drogy nebo kradl nebo oboje, a nechali věcem volný průběh.

Křesťanství jsem tehdy asi po dvou letech opustil, protože mi dogma začalo vadit. Spiritualitu jsem ale neopustil. A myslím si, že podobně to mívá i hodně jiných lidí, kteří ve vlastní rodině spiritualitu nepoznali, sami ji však v sobě nějak cítili a potřebovali tomuto pocitu dát nějaký směr.

Matka se mi tenkrát nijak nesnažila mé návštěvy křesťanské mládeže vymlouvat, jen pokládala poměrně smysluplné dotazy ohledně toho, co konkrétně tam děláme, aby se přesvědčila, že nejde o nějakou „vymývárnou mozků“. Měla pochopitelně obavy. A můj otec vždy chápal, že mám svůj život a že bych si ho měl organizovat podle sebe, a nikoli podle jeho představ. Takový postoj měl už v mém dospívání a víceméně i v mém dětství. Když jsem pak už jako dospělý vykonával mnoho naprosto rozdílných povolání, bral to prostě tak, jak to je, jen občas kroutil hlavou, co to ze mě ještě vypadne.

Dnes, po všech těch životních peripetiích, působím jako unitářský duchovní. Když jsem to otci oznámil, nebyl nadšený. V době, kdy jsem po čtyřicetce studoval teologickou fakultu na univerzitě, bral to ještě jako určitý výstřelek a koneckonců zvyšování vzdělání. Navíc nemá v zásadě nic proti víře. Ale náboženství ve smyslu organizace? K tomu má prostě negativní vztah. Jako ke všemu,

co považuje za dogma či ideologii. Jako duchovní jsem zkrátka představy svého otce nenaplnil, i když vlastně žádné konkrétní představy o mém životě neměl a do ničeho mě netlačil.

Je legrační, že v době, kdy na mě měl silný vliv, navíc v citlivém věku mého dospívání, protože mně bylo sedmnáct a jemu čtyřicet a měli jsme poměrně dobrý vzájemný vztah, mi mé náboženské aktivity nevymlouval. A teď, když mně je skoro padesát, tak se mi mé působení duchovního rozmluvit pokusil...

No, nepovedlo se mu to, samozřejmě, ale pravda je, že ani mně se nepovedlo nějak významně zapůsobit na něj. Vysvětlit mu, že unitářství jde naopak proti dogmatu a rigiditě, že nám jde o rozvoj člověka a společnosti, nikoli o otročení v rámci nějaké ideologie a že spiritualita má v životě člověka své místo, se mi prostě nepodařilo. Na druhou stranu, naše náboženská společnost má své deklarované principy a uznávané hodnoty a je to zároveň vlastně také taková „velká rodina“. Ovšem někdy, není to často, ale přece, mě popadne takový pocit, jestli ty naše vzájemné vztahy jsou skutečně „bratrské / sesterské“, zda jsou vedeny snahou o vzájemnou pomoc, založenou na pochopení a toleranci, a jestli si opravdu uvědomujeme a žijeme vzájemnost na duchovní cestě? Protože rodina, a to i v přeneseném smyslu slova, to je přece základ...

„Takový dospívající člověk se zájmem o nějakou spiritualitu nemá prostě šanci přecházet všechny ty možné i nemožné myšlenkové proudy a udělat si pak nějaký vlastní názor. Možná právě proto mají rodinné vztahy a vazby v takovém případě ještě větší význam než dřív.“
(Studovna Charlese Darwina, foto www.commonswikimedia.org/wiki/File:Interior_of_Charles_Darwin_study_Wellcome_M0003078.jpg.)

Abeceda úspěšnosti manželství

Ladislav Pivec

“Nejprve bychom se měli zamyslet nad tím, jaké cesty vedou k uzavření manželství.”

(Foto Magimages, 2009, commons.wikimedia.org/wiki/File:Photo-mariage.jpg.)

Nejprve bychom se měli zamyslet nad tím, jaké cesty vedou k uzavření manželství. Může to být pouhé přeskocení jiskry, nebo uvážlivý výběr v mnohaletém vzájemném poznávání. Není důležitá forma seznámení jako spíše systém hodnot, které v tom hrají roli. Krásné manželství může vzniknout jak při vlakovém neštěstí, tak na inzerát. Je však pravděpodobné, že když se dva lidé potkají a do sebe zamilují v koncertním sále nebo na fotbale, do jisté míry jim to usnadní řešení budoucího problému jak společně naložit s volným časem. Jestli se ovšem zdrogování partneri poznají na diskotéce a nakonec se vezmou, protože se jim narodí dítě jako vedlejší produkt tohoto poznání, potom může být jejich manželský horizont velmi omezený.

Velmi málo se ve společnosti hovoří o fyziologii ženy a muže v oblasti vzájemného soužití v manželství. Často se partneri poučí až po rozchodu a mnozí ani potom. Není tajemstvím, že muž je soustavným hormonálně podmíněným „rozsévačem“, zatímco žena se pravidelně měsíc co měsíc připravuje k založení nového života. To by si měli muži uvědomit a podřídit se těmto cyklům tak jako jeleni se v říji jednou do roka podřizují obdobnému cyklu. Rovněž fyziologie milování je u muže a ženy rozdílná (u ženy bývá daleko komplexnější a delší, zatímco muž se často chce co nejrychleji zbavit svého přebytku). Proto vzájemné nepochopení

v této oblasti, nebo dokonce domácí znásilnění bývá často důvodem k rozchodu manželů.

Při namlouvání hraje velmi často roli představa, že si ho (ji) vychovám. Je to lichá představa. Pokud se berou dospělí lidé, jsou již fyzicky i psychicky hotová a většinou jsou již názorově vyhranění – zbývá tedy jen velmi málo prostoru na to vlohy a názory doladit. Proto je tak důležité sladit hodnotový systém obou partnerů. Jedním z nejkrásnějších prožitků vzájemného vztahu je společně prožívání radosti a krásy. Děti a vnoučata k tomu dávají v životě mnohé příležitosti. Je rovněž vhodné něco vědět i o genetickém vybavení partnerských rodů. Je-li jeden z partnerů postižen alkoholismem, závislostí na drogách či gamblerstvím, je naivní představou, že láska vše napraví. Může se napravit jen on (ona) sám (sama) svou silnou vůlí s motivací úcty ke svému partnerovi.

Nemalým problémem v manželství je chorobná žárlivost. Míním především žárlivost, pro kterou jsou malicherné důvody. Často vznikne z pocitů vlastní nedostatečnosti a méněcennosti i z pocitů vlastnických práv k partnerovi. Taková žárlivost s opakovanými výčitkami může vést k tomu, že neustále podezíraný partner se dopustí skutečné nevěry a nakonec se manželé rozejdou.

Faktorem, který stabilizuje manželský vztah, je vytvoření životního programu a založení ro-

diny. Je to důležitý úkol zejména tehdy, jde-li o profesně velmi vytížené jedince. Vzájemná spolupráce partnerů je zde na prvním místě. A životní program je třeba mít až do vysokého stáří, kdy na duševní a fyzické aktivitě velmi záleží. Má velký vliv na oddálení chorob stáří a předčasného odchodu z tohoto světa. Vždyť je zde radost z dětí a vnoučat i jejich občasná touha vyslechnout něco moudrého.

Hovoříme-li o stáří, je třeba si uvědomit, že žena končí své hormonální cykly dříve než muž. Je to v přírodě moudře zařízeno, nezatěžovat starší organismus vývojem plodu a zároveň vyloučit vyšší pravděpodobnost mutací v genomu. Neznamená to však, že žena v té době méně touží po lásce! Vždyť kdo dokáže vroucněji milovat své děti a vnoučata? Ale přesto se stává, že muž na vrcholu svého postavení opustí v té době svou ženu, podobně jako se zbavuje ojetého auta, a ožení se s mladou dívkou, která vedle lásky získává výjimečné postavení ve společnosti a dobré zajištění pro své dítě. Moudrá žena ví, že náš „rozsévač“ bývá okouzlen mladými ženami, ale je vždy připravena přivínout ho do svého náručí a dopřát mu slasti dlouholeté lásky a jistoty, nad kterou v světě není. Ale budme spravedliví, vždyť i ženy mívají o mnoho let mladší muže a milence.

Jedním ze zásadních konfliktů v manželství, které vedou k jeho rozpadu, je neřešení každodenních problémů, neschopnost naslouchat druhému a vést vpravdě otevřený dialog, který směřuje k určitým důležitým životním řešením. Nejhorší variantou řešení je střídat si „poklesky“ partnera jako čárky na pivním tácku, jednou za čas je přeškrtnout a jít se za ně někam

pomstít, třeba do hospody. Dalším úskalím je zaměřit se jen na problémy, které nelze vyřešit. Jsou-li to problémy zásadního charakteru, pak je rozchod milosrdnějším řešením než stálý stres a hádky.

Rozvod a děti patří mezi nejvážnější problémy. Lidé si často neuvědomují, že děti si v různé míře nesou vlohy obou partnerů a ani jedny v nich nelze potlačit. Mají-li rodiče k sobě nepřekonatelný odpor, mají současně odpor k částem svých dětí. Děti to pocítí a velmi tím trpí. Vždyť děti jsou intuitivně nejšťastnější v bezpečí klidného domova. Proto by rozcházející se rodiče měli dobře zvážit zisk a ztráty svého rozchodu ve vztahu ke svým dětem.

Řešení majetkových a právních vztahů při rozvodu nechme odborníkům. V této souvislosti bych se chtěl jen zmínit o tom, že cit není vybaven dlouhodobou pamětí. To, co bylo při namlouvání rozkošné (například ráčkování partnera) se při rozvodu už může jevit jako odporné. Pak tedy rozum, slušnost a korektnost jsou jedinými vhodnými atributy, které mohou rozvod posunout do snesitelné roviny. Bolest obou partnerů a pocit životní prohry nemůže žádný soudce vyřešit.

Dnes je velmi moderní uzavírat manželství na základě předmanželské smlouvy. Vytrácí se tím sice určitá poezie vstupu do manželství, ale pro případný rozvod to může fungovat jako pevná základna. A ještě jedna maličkost. Doporučuji vyhledávat hlavně ty dobré stránky charakteru partnera a pomoci mu je rozvíjet. Pravděpodobně se nestane zázrak, ale může se stát, že z toho nepřekonatelně odporného partnera, se stane partner sice odporný, ale s odporností překonatelnou.

Stopy vedou do Wormsu...

Karolina Sofie Kučerová

Ve dnech 22. 5. – 25. 5. 2015 dovedlo heslo: *Spuren suchen Wege bahnen...* kroky mnoha unitářsky smýšlejících lidí z celého Německa i různých dalších částí Evropy do historického města Wormsu. Setkání v duchu unitářství, která se uskutečnila v příjemné atmosféře tolerance a respektu v důstojných prostorách hotelu Prinz Carl, byla opravdovou laskavou stopou, kterou jsem si odvezla zpátky do Čech. Když se chce člověk s někým setkat, musí tomuto setkání vykročit vstříc. Protože když se otočí zády, nikdy se s tím druhým nepotká. Když kráčíme davem lidí, míváme tváře druhých, které ani nevnímáme, a pak náhle ucítíme pohled očí kdesi na druhé straně ulice a v tom okamžiku setkání našich pohledů se zastaví čas. Některá setkání jsou každodenní, jiná zvláštní a některá výjimečná...

Nejen však, že často druhého člověka přehlédneme. Duchovní slepota, která trápí svět dnešních dnů, spočívá v nepochopení hlasu duše. Naše uši jsou otupeny hlukem, zrak zahlcen rozmanitostí reklamních nabídek neonových transparentů, které vyzývají k užívání si. Ovšem k užívání si požitků, které pomíjí. Vyzývají k používání světa pro zdánlivě uspokojivý prožitek, nikoliv k onomu: *Carpe diem*, užij dne. Toto latinské přísloví, imperativ naplněného života, říká: Probudil ses do nového dne, dívej se a naslouchej, všímej si drobných maličkostí, každá situace, která tě dnes potká, ti poskytuje možnost růstu. Každý člověk, se kterým se dnes setkáš, tě může obohatit svou jinakostí. Každá tvář, která se na tebe usměje, ti rozesměje tvůj den. Vše, co vykonáš, bude dobré, když se to budeš snažit dělat v pravdě a čistotě srdce. *Carpe diem* říká, že každý den je jedinečný, každá minuta času žitá v pravdě, je krůček k tvému uskutečnění. Když prožiješ plnohodnotný den a večer ulehneš

k blahodárnému spánku, usměješ se a poděkuješ mu. Poděkuješ svému dni za to, že jsi ho mohl tak nádherně prožít.

Život jako takový je poklidné plynutí časem, pouze člověk svým neustálým spěchem, který je důsledkem nepatřičného chtění, do něho vnáší zmatek a chaos. Příroda sama není chaotickou a marnivou dárou. Je moudrá svým klidem a řádem. To člověk do ní vnáší neklid a do svého života vtahuje přílišný zmatek, který ho nutí tékat mezi nepodstatnými věcmi sem a tam. Toto tékání bez podstatného směřování k dobrému je provázáno tikáním hodin zbytečně prožitého času. A ten marně prožitý čas je našim osobním časem a už se nikdy nevrátí, stejně tak jako se přesýpací hodiny ani na chvíli nezastaví, pokud se jejich otvor neucpe zrnky písku. Zrnka písku v přesýpacích hodinách našeho času se rovnoměrně přesýpají a otvor se ucpe jen tehdy, pokud se zrnka rozhodnou příliš spěchat, příliš se drát, aniž by vlastně věděla proč, bez ohledu na jim vyměřený okamžik. V tu chvíli se průchod zahltí.

Unitariertag 2015, Worms. (Autorkou fotografií je Kerstin Salerno.)

Okamžik zastavení je v setkání s druhými lidmi nesmírně důležitý.

Děkuji za setkání s vámi všemi, byla výjimečná. Byla tou laskavou stopou v srdci, která se nezapomíná. Atmosféra společenství naplněná setkáváním a workshopy byla skutečně úžasná, velice mě překvapilo i velké množství mladých lidí, kteří se do programů zapojili se skutečným nadšením. Cítila jsem, že jsou spolu rádi a čas strávený dohromady jsme si všichni opravdu užili.

A co o sobě říkají německy mluvící unitáři?

Rakouské Unitářské univerzalistické fórum prohlašuje:

My, lidé, kteří jsme se spojili na unitářském a univerzalistickém fóru na svobodném základě, se chceme podle nejlepších sil společně zasadit o:

Úctu nedotknutelných hodnot a důstojnost, která každému člověku na základě lidského bytí přináležejí.

Spravedlnost, čestnost a solidaritu jako základ veškerých lidských vztahů.

Vzájemné přijetí a povzbuzování se k lidskému, intelektuálnímu a duchovnímu růstu v našem společenství.

Univerzální lidská práva a individuální svobody.

Svobodné hledání smysluplných hodnot provázené tolerancí a odpovědností.

Svobodu svědomí a aplikaci demokratických procesů uvnitř našeho spolku a ve společnosti celkově.

Dosažení nenásilné, solidární, emancipované otevřené společnosti, kterou nakonec chceme vidět uskutečněnou ve světovém měřítku.

Respekt před veškerým bytím, jehož jsme součástí a na němž jsme závislí.

Jako rakouská skupina jsme noví. Právě jsme začali. Je na nás, abychom experimentovali a šli novými cestami. Budoucnost je otevřená.

Vítejte!

Kdo má rád černo-bílé a jednoduché odpovědi, ať raději nečte dál. Jsou to spíše otázky a cesta, co nás zajímá. Jistotu můžeme nabídnout jen zřídka. Zaujmout postoj a z toho vytvořit společným hledáním životní praxi – k tomu vás zveme. Nabízíme diskusi, výměnu a vzájemnou pomoc. Kdo se tím cítí osloven, je srdečně vítán.

Posílám pozdrav všem účastníkům setkání ve Wormsu, bylo mi velkou ctí je poznat!

Tvůrčí život / ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ / Ročník 4, 2015, číslo 1

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524.

Redakční rada:

PhDr. Jaroslava Dittrichová, RNDr. Miloš Hlávka, Petr Jirgl, PhDr. Kristýna Ledererová Kolajová,
Mgr. Luděk Pivoňka, Mgr. Jarmila Plotěná

Grafická úprava a sazba:

Pavel Bosák

Tisk:

Nová tiskárna Pelhřimov, s. r. o., Krasíkovická 1787, 393 01 Pelhřimov

Kontakt:

kristyna-lederero@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky © Styf22 | Imagio.cz | Dreamstime.com.

Obrázky na třetí straně obálky © Archiv NSČU.

Obrázek na čtvrté straně obálky © Doblephoto | Imagio.cz | Dreamstime.com.